

VALORS ÈTICS 3ESO

COMUNITAT VALENCIANA

GUIA DIDÀCTICA

Antonio Vallés Arándiga

Consol Vallés Tortosa

Alfred Vallés Tortosa

ÍNDEX

Introducció	5
1. Programació didàctica	
1.1. Els objectius	9
1.2. Els continguts	10
2. Estructura didàctica del llibre de text	13
3. Estructura didàctica del quadern d'activitats de l'alumne	15
4. La temporalització	16
5. La metodologia del treball	18
6. Els criteris d'avaluació i els estàndars d'aprenentatge avaluables	19
7. Suggeriments didàctics per als textos d'introducció a la unitat	22
8. Solucionari	
8.1. Solucionari del llibre de text	41
8.2. Solucionari del quadern d'activitats	49
9. Recursos web	59
Annex:	
La Declaració Universal dels Drets Humans (versió resumida)	60

INTRODUCCIÓ

La matèria Valors Ètics pretén promoure la reflexió ètica com a activitat fonamental i pròpia de l'ésser humà, a partir de la qual orientem la nostra conducta i les relacions interpersonals. Per això, el seu objectiu principal és que els i les alumnes arriben a sentir-se artífexs de la seua pròpia persona, de la societat en la qual viuen així com del món que els agradaria construir, ajudant-los a desenvolupar tant les seues capacitats cognitives com afectives per a consolidar la reflexió com un hàbit necessari en la consecució de la seua autonomia i la justificació racional de les seues eleccions com a guia de la seua conducta en tots els àmbits de la vida.

Des d'aquesta àrea s'aporten les bases d'una formació cívica-social que ajudarà a desenvolupar les competències necessàries per a desenvolupar-se en una realitat social diversa i globalitzada, contribuint a promoure el pensament crític i una actitud responsable amb la seua pròpia vida i el seu entorn social i natural. A través d'aquesta matèria l'alumnat s'inicia en el coneixement i assumptió responsable dels seus drets i deures com a persona, com a membre d'un grup, i com a pertanyent a una societat mundial i per tant en la pràctica del respecte, la solidaritat i la cooperació com a valors ètics fonamentals. La integració d'aquests aprenentatges reverteix de manera positiva en la seua formació acadèmica i en la consecució d'una vida assolida i digna.

De la mateixa manera, l'alumnat s'inicia en el plantejament de qüestions que ens afecten a tots els éssers humans; com diria Kant què he de fer?, què puc esperar si faig el que dec?, són preguntes essencials i irrenunciables que tractarà de respondre realitzant recerques sobre els principals problemes i reptes del nostre món, proposant solucions i aprenent a comunicar-les; habilitats que, sens dubte, són importants i útils al llarg de la vida i contribueixen al seu torn a una convivència pacífica i a l'exercici de la ciutadania democràtica. Per tot això, l'aprenentatge cooperatiu i el diàleg entre iguals, que promou el debat, no és tan sols una recomanació pedagògica, és una exigència de l'acció orientada a l'enteniment, que rebutja la violència i els prejudicis a l'hora de resoldre conflictes i que per això s'ha de tenir present al llarg d'aquesta etapa.

El currículum bàsic s'ha formulat partint del desenvolupament cognitiu i emocional en el qual es troba l'alumnat en aquesta etapa, de la concreció del seu pensament, de les seues possibilitats cognitives, del seu interès per aprendre, de la relació amb els seus iguals i amb l'entorn i finalment, del seu pas cap a un pensament abstracte cap al final de l'etapa. Per això, s'han seqüenciat els continguts i els criteris d'avaluació i s'han distribuït per cursos considerant les característiques de l'alumnat de cada nivell educatiu i considerant la naturalesa del contingut mateix que s'estructura com segueix.

El currículum s'organitza en dos cicles. El primer que abasta els tres primers cursos s'estructura en 6 blocs, 2 per cada curs. En 1r de l'ESO els dos blocs de contingut reflexionen sobre la construcció de la identitat personal a través de la relació amb els altres en el seu entorn més pròxim. En 2n de l'ESO, el bloc1 planteja qüestions de fonamentació de l'acció individual i social, que condueix a la necessitat de projectar la reflexió a l'àmbit de la Justícia, Dret i l'acció política (bloc2) i finalment, en 3r de l'ESO es tracta la internacionalització dels drets universals expressada en la DUDH i de l'anàlisi dels problemes del nostre món amb la finalitat de que l'alumnat siga conscient de la importància de la reflexió ètica en una societat globalitzada. El segon cicle s'articula entorn de 5 blocs que corresponen a 4t de l'ESO i que pretenen analitzar l'aplicació de tot l'anterior, partint de la dignitat humana com a fonament de la DUDH i, una vegada reconeguda la validesa de tal document, fer-se conscient de la necessitat de participar per a aconseguir la seua vigència; la seua realitat efectiva.

És important destacar que els criteris d'avaluació seran un referent del procés d'aprenentatge al llarg de l'etapa doncs ens permetran definir i concretar aprenentatges. Igualment el seu sentit progressiu, permetrà una millor atenció a la diversitat i una millor atenció personalitzada, fent ús de diversos procediments i instruments d'avaluació.

Valors Ètics contribueix de forma substancial al desenvolupament de la competència social i ciutadana doncs és aquesta la que està present en el desenvolupament de tots els seus continguts. La competència en comunicació lingüística es treballa en tot moment atès que és a través de l'acció comunicativa com construïm el nostre món social i tractem d'arribar a acords per a vehicular la relació amb els altres. La competència aprendre a aprendre és també clau doncs es fomenta l'autonomia personal i l'esperit crític que permeten a l'alumnat l'autorregulació dels seus processos cognitius i de la seua conducta en diferents contextos garantint que adquireixca recursos suficients per a formar-se permanentment. L'aportació de l'àrea a la competència de consciència i expressions culturals se centra en el coneixement de les manifestacions culturals de l'entorn, propiciant una actitud d'obertura i de respecte cap a la diversitat d'expressions culturals. Els continguts proposats en el bloc 2 del primer curs doncs tracta sobre qüestions de reflexió davant la pluralitat de valors culturals i morals. Aquesta matèria també treballa la competència digital en relació a la cerca de la informació, la seua interpretació, així com en l'elaboració de treballs en format digital. L'alumnat ha de saber com i què cercar doncs no tot és igualment rellevant. Serà el professor qui oriente i done els criteris i els objectius perquè l'ús de les noves tecnologies siga aprofitable educativament. La competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, encara que no és pròpiament una competència d'aquesta matèria, es treballa en el bloc 2 de contingut de 3r curs "Els valors ètics i la seua relació amb la ciència i la tecnologia", així com en l'anàlisi de gràfiques en els temes sobre desenvolupament sostenible. Finalment Valors Ètics afavoreix el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor des de tots els seus blocs de mitjançant la planificació de tasques enfocades cap al foment de la responsabilitat i la participació en activitats que promouen l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida i la construcció d'una ciutadania democràtica.

Respecte als elements transversals, es fa referència en la majoria dels blocs de continguts a la comprensió i expressió oral, a l'expressió escrita, la comunicació audiovisual, les TIC i l'empreniment, i per descomptat els que es refereixen a la igualtat entre homes- dones i la prevenció i resolució de conflictes. A més es tracten de manera explícita elements transversals com el desenvolupament sostenible, els riscos de l'explotació humana, les amenaces per al medi ambient de determinades actuacions i els perills de l'ús indiscriminat de les TIC.

El currículum incorpora plantejaments metodològics i didàctics coherents amb el desenvolupament de les competències, l'aprenentatge en contextos reals dels elements transversals i dels continguts de les àrees. Com el RD 116/2014 proposa, i en línia amb la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent, aquest decret es basa igualment a potenciar l'aprenentatge per competències, integrades en la resta d'elements curriculars per a propiciar una renovació en la pràctica docent i en el procés d'ensenyament i aprenentatge. La metodologia posarà l'accent, especialment, en la comprensió lectora de textos breus, notícies, documents d'actualitat, així com en la visualització de reportatges, documentals o pel·lícules sobre els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en els quals es basa la metodologia són:

- a) Interacció i aprenentatge: l'objectiu últim és que tots l'alumnat sense exclusió, adquireixquen els millors aprenentatges possibles.
- b) Aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes deter-

minades tasques que les persones hauran de resoldre i que li permetran adquirir la competència necessària.

- c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que assegurin la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn.
- d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de contingut; atenent a la seua singularitat s'utilitzen diferents recursos.

La lectura i anàlisi de textos tant filosòfics com d'actualitat (notícies), l'anàlisi i composició escrita a partir de materials audiovisuals, són recursos imprescindibles. Però també és necessari treballar l'expressió oral; treballs individuals o en grup, que requerisquen una exposició, debats, etc.

Els procediments d'avaluació han de ser variats. Juntament amb les proves escrites, el professor valorarà les exposicions orals, tant individuals com en grup; a més, tindrà en compte els comentaris de textos escrits al llarg del curs i la realització de breus redaccions sobre qüestions tractades. Igualment avaluarà la participació en classe quan es realitzen debats.

(Text CURRÍCULUM VALORS ÈTICS ESO. CV. DOGV NÚM. 7544, 10/06/2015)

1. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

Els elements didàctics que constitueixen la programació i el desenvolupament en els Valors Ètics en aquest tercer curs de l'ESO són els següents:

1.1. OBJECTIUS

Generals

- A. Conscienciar-se de l'alt valor de la dignitat de la persona, com a fonament dels valors ètics.
- B. Fomentar la comprensió, el respecte i la igualtat en les relacions interpersonals.
- C. Reflexionar èticament per a determinar la moralitat de les accions humanes.
- D. Comprendre la importància de la justícia i dels valors cívics que han de tindre els polítics i els ciutadans en una societat democràtica.
- E. Conèixer i valorar els Drets Humans Universals com a base de la convivència social.
- F. Comprendre la necessitat de respectar els valors ètics en la recerca científica i la tecnologia.

Específics

- 1. Afavorir el desenvolupament de la persona quant a les seues capacitats cognitives, emocionals i socials.
- 2. Desenvolupar el sentit profund dels valors ètics com a fonament personal i social del desenvolupament humà.
- 3. Fomentar i valorar els hàbits ciutadans de participació, respecte, justícia, llibertat, solidaritat i igualtat.
- 4. Desenvolupar el seu pensament reflexiu i crític del comportament moral propi i aliè.
- 5. Desenvolupar la consciència ètica com a fonament de la vida personal i la construcció d'una societat veritablement democràtica i justa.
- 6. Previndre i resoldre pacíficament els conflictes interpersonals.
- 7. Fomentar el treball cooperatiu com a base de l'aprenentatge compartit i fonament de les relacions socials pacífiques.
- 8. Desenvolupar les habilitats emocionals i socials necessàries per a l'autorregulació dels estats d'ànim i el ple exercici de l'assertivitat.
- 9. Estimular la iniciativa personal i l'empreniment en les àrees de la innovació reflexiva de les idees fonamentades en la raó i dirigides al desenvolupament individual i social.
- 10. Reflexionar sobre els condicionaments socials imposats per factors polítics, econòmics i d'una altra índole, amb el propòsit de promocionar els valors humans continguts en la DUDH.

1.2. ELS CONTINGUTS

Els continguts ètics que es desenvolupen en el tercer curs de l'ESO s'estructuren en 18 unitats corresponents als 2 blocs de contingut del currículum oficial. Cada unitat està integrada per la seua denominació genèrica i els continguts específics que la desenvolupen.

BLOC 1. CONCEPCIÓ GLOBAL DE LA JUSTÍCIA: DUDH I CIUTADANIA COSMOPOLITA

UNITAT 1. Ètica i Dret

- Iusnaturalisme i Positivisme.
- Moral, ètica, dret i justícia.
- Legalitat i legitimitat.

UNITAT 2. L'ONU i els drets humans

- Les Nacions Unides.
- Funcions de l'ONU.
 - L'ONU i els drets humans. Organismes d'ajuda.

UNITAT 3. Drets Humans. Assoliments i reptes

- Els Drets Humans Universal.
- Els grans problemes en l'aplicació dels DH:
 - L'exclusió social.
 - La discriminació de la dona.
 - La violència de gènere.
 - Actituds homòfobes, xenòfobes i racistes.
 - L'assetjament laboral i escolar.

UNITAT 4. La DUDH

- Els Drets Humans.
- La Declaració Universal dels Drets Humans (DDUH).
- Els articles de la DDUH.

UNITAT 5. El codi ètic de la DUDH

- El codi ètic i la DUDH.
- La declaració universal dels drets humans (DUDH).
- Els articles de la DUDH.

UNITAT 6. Drets Humans. Desenvolupament històric

- Les tres generacions de Drets Humans.
 - Els drets de primera generació.
 - Els drets de segona generació.
 - Els drets de tercera generació.
- Els principis ètics dels drets humans.

UNITAT 7. Drets civils i polítics

- Els drets polítics.
- Els drets civils.
- Pacte Internacional dels drets polítics i civils.
- La intolerància social.

UNITAT 8. Defensa dels drets humans

- La defensa dels drets humans.
- Tipus d'activitats en defensa dels drets humans.
- La declaració per la defensa dels DH.

UNITAT 9. Drets Humans. Institucions

- Institucions en defensa dels Drets Humans.
- Organitzacions No Governamentals (ONG).
- Organitzacions Intergovernamentals i Governamentals.

BLOC 2. ELS VALORS ÈTICS I LA SEUA RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

UNITAT 10. Ètica, ciència i tecnologia

- La ciència i la tecnologia.
- Ètica i informàtica.
- Per què han de ser ètiques la ciència i la tecnologia?
- Condicions perquè la ciència i la tecnologia siguen ètiques.

UNITAT 11. Les TIC i els seus riscos

- Internet. Nous conceptes en informació.
- Els riscos en la xarxa.
 - Mesures per a previndre riscos.
- Altres riscos d'internet.

UNITAT 12. Valors ètics i recerca I

- El progrés científic i tecnològic i els Drets Humans.
- Ciència, recerca i ètica.
- Quan una recerca no és ètica?

UNITAT 13. Les tecnodependències

- Ciutadans digitals.
- L'abús de les TIC.
- Els senyals d'alerta en l'ús de les TIC.
- Els problemes psicològics.

UNITAT 14. Valors ètics i recerca II

- Valors i ciència.
- Els principis ètics de la recerca.
- Biotecnologia i ètica.

UNITAT 15. El respecte al medi ambient

- El respecte pel medi ambient.
- Compromisos ètics amb el medi ambient.
- Carta de la Terra.

UNITAT 16. Valors ètics i recerca III

- La recerca en cèl·lules mare.
- La recerca en clonació.
- L'eugenèsia.
- El codi ètic.

UNITAT 17. Salvar el planeta

- El desenvolupament sostenible.
- Els perills d'un desenvolupament no sostenible.
- La destrucció d'hàbitats.
- El canvi climàtic.
- La pluja àcida.

UNITAT 18. Problemes ambientals i sostenibilitat

- Els problemes ambientals:
 - Les emissions de gasos efecte hivernacle.
 - La qualitat de l'aire urbà.
 - La qualitat de les aigües.

2. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL LLIBRE DE TEXT

El llibre de text del tercer curs de l'ESO de l'alumne està compost pels següents elements didàctics:

- **SABIES QUE...?**

S'introdueix la unitat amb un text al·lusiú a un fet o notícia esdevingut recentment que està relacionat amb els continguts que es desenvoluparan en la unitat. La seua finalitat és la de motivar els alumnes amb una informació inicial d'interés que li produïsca certa sorpresa o atracció. Aquest mateix contingut podrà ser utilitzat metodològicament pel professor per a obrir un debat entre els alumnes que amplie la informació amb les reflexions que cadascun aporta al debat.

- **CONTINGUTS**

Al final de la introducció es presenten els titulars dels continguts d'aprenentatge que es desenvolupen en la unitat. La seua finalitat és anticipar a l'alumne què és el que haurà d'aprendre durant el seu treball o realització d'activitats individuals i cooperatives.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

En aquest apartat es presenta el contingut curricular que ha d'aprendre's. Està constituït pels diferents epígrafs que conformen el conjunt de continguts presentats a manera d'índex en la primera pàgina de la unitat. Cada apartat es desenvolupa en un llenguatge comprensible i, aquelles expressions o paraules que pogueren ser noves o desconegudes per als alumnes apareixen en negreta i explicades en la secció de vocabulari.

- **VOCABULARI**

S'inclouen les paraules noves que apareixen en els textos, tant en l'introdutori com el corresponent als continguts. En el cas que l'alumne trobara altres paraules el significat de les quals desconeix el professor podrà optar pel seu aclariment o la proposta de localitzar el seu significat en un diccionari o la seua cerca en els recursos digitals de la xarxa.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

En aquest apartat es presenta una proposta de treball perquè els alumnes la desenvolupen en forma de grups cooperatius. El contingut de l'activitat està referit a, bé a textos relatius a notícies d'interés o a tasques concretes com elaborar un qüestionari, debatre unes opinions, construir una enquesta, etc. La finalitat d'aquest component didàctic és la de fomentar la cooperació entre els alumnes, per a la qual hauran de conformar-se en xicotets grups de 4-5 i desenvolupar les tasques indicades.

- **DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

Es proposen en aquest apartat pautes, orientacions i procediments pràctics perquè cada alumne desenvolupe les seues competències ètiques perquè li siguin útils en la seua vida personal i en les seues relacions socials.

• PREGUNTES

En l'apartat d'Experiències i Treball Cooperatiu i en el de Desenvolupament Personal s'inclouen preguntes o tasques per a l'alumne. Aquestes estan dirigides a la reflexió personal de l'alumne, per la qual cosa les seues respostes han de ser orals per a ser analitzades en el context metodològic d'un debat o intervenció didàctica col·lectiva en la classe. Les preguntes relatives a la pròpia unitat de treball les trobarà l'alumne en el seu quadern de treball, i és allí on haurà de respondre de forma escrita.

• AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

En finalitzar cadascun dels blocs de contingut es presenta un text informatiu que reuneix o resumeix els aspectes més rellevants de les unitats desenvolupades. Sobre aquest text l'alumne ha de respondre per a avaluar les seues competències adquirides. Les competències són les següents:

- Competència en comunicació lingüística: vocabulari i comprensió lectora. (CCL)

- Competència matemàtica, ciència i tecnologia. (CMCT)

- Competència social i ciutadana. (CSC)

- Autonomia i iniciativa personal (Empreniment). (CAIP)

- Tractament de la informació i competència digital. (CD)

- Competència per aprendre a aprendre. (CAA)

L'alumne haurà de respondre a aquestes tasques avaluatives en el seu quadern d'activitats.

3. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL QUADERN D'ACTIVITATS DE L'ALUMNE

El quadern d'activitats de l'alumne és el recurs didàctic complementari al llibre de text. En ell es realitzaran les activitats gràfiques relatives a l'aprenentatge dels continguts ètics desenvolupats en cadascuna de les unitats del llibre.

L'estructura del quadern d'activitats de l'alumne és la següent:

COMPROVA LA TEUA INFORMACIÓ I CONEIXEMENT

S'inclouen preguntes relatives als continguts que s'han desenvolupat i après en la unitat corresponent del llibre de text. Les respostes dels alumnes han de considerar-se com a informació compresa i coneixement adquirit.

ESTRATÈGIES PER AL TEU DESENVOLUPAMENT PERSONAL

En aquest apartat es concreten les estratègies de desenvolupament personal que s'han proposat en l'apartat DESENVOLUPAMENT PERSONAL del llibre de text. Es pretén que l'alumne reflexione i pose per escrit les seues reflexions, experiències i les seues intencions ètiques en cadascun dels àmbits personals, socials o familiars.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

Igual que en el llibre de text, en el quadern d'activitats de l'alumne, en finalitzar cadascun dels blocs de contingut s'inclou una pàgina per a desenvolupar les qüestions avaluatives proposades en el llibre.

4. TEMPORALITZACIÓ

Es desenvolupen 18 unitats de treball que han de distribuir-se al llarg del curs escolar. La planificació inicialment prevista és la següent:

Cada unitat haurà de treballar-se durant dues sessions, és a dir, s'estructura en dues setmanes amb dues sessions de 45 minuts, segons la normativa establida en l'ordenament legal. No obstant això, el professor haurà d'ajustar aquesta previsió a les característiques, peculiaritats o contingències que siguin necessàries en el seu grup d'alumne o organització horària, tenint en compte que el ritme de treball dels alumnes com a grup, i el grau de desenvolupament de les activitats d'ampliació que es proposen poden modificar la proposta de temporalització inicial.

1r TRIMESTRE	UNITATS
Setmana 1 Setmana 2	UNITAT 1. ÈTICA I DRET
Setmana 3 Setmana 4	UNITAT 2. L'ONU I ELS DRETS HUMANS
Setmana 5 Setmana 6	UNITAT 3. DRETS HUMANS. ASSOLIMENTS I REPTES
Setmana 7 Setmana 8	UNITAT 4. LA DUDH
Setmana 9 Setmana 10	UNITAT 5. EL CODI ÈTIC DE LA DUDH
Semana 11 Semana 12	UNITAT 6. DRETS HUMANS. DESENVOLUPAMENT HISTÒRIC
2n TRIMESTRE	
Setmana 13 Setmana 14	UNITAT 7. DRETS CIVILS I POLÍTICS
Setmana 15 Setmana 16	UNITAT 8. DEFENSA DELS DRETS HUMANS
Setmana 17 Setmana 18	UNITAT 9. DRETS HUMANS. INSTITUCIONS
Setmana 19 Setmana 20	UNITAT 10. ÈTICA, CIÈNCIA I TECNOLOGIA
Setmana 21 Setmana 22	UNITAT 11. LES TIC I ELS SEUS RISCOS

Setmana 23 Setmana 24	UNITAT 12. VALORS ÈTICS I RECERCA I
3r TRIMESTRE	
Setmana 25 Setmana 26	UNITAT 13. LES TECNODEPENDÈNCIES
Setmana 27 Setmana 28	UNITAT 14. VALORS ÈTICS I RECERCA II
Setmana 29 Setmana 30	UNITAT 15. EL RESPECTE AL MEDI AMBIENT
Setmana 31 Setmana 32	UNITAT 16. VALORS ÈTICS I RECERCA III
Setmana 33 Setmana 34	UNITAT 17. SALVAR EL PLANETA
Setmana 35 Setmana 36	UNITAT 18. PROBLEMES AMBIENTALS I SOSTENIBILITAT

5. LA METODOLOGIA DE TREBALL

Les activitats d'aprenentatge que es presenten en cada unitat didàctica presenten les següents característiques:

- **SABIES QUE...?**

Els alumnes llegiran el text, reflexionaran sobre ell i el professor propiciarà un debat grupal mitjançant la moderació del mateix i, fomentant la participació i elecció de portaveus, secretaris... perquè aprenguen a organitzar l'expressió de les seues idees respectant els torns de paraula, l'escolta activa i l'empatia d'adopció de perspectiva quan les opinions expressades pogueren ser diferents a les pròpies. La tolerància i la participació seran valors que han d'estar presents en aquesta activitat introductòria a la unitat de treball.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

Els alumnes realitzaran una lectura analítica i personal per a obtenir la major comprensió possible. La intervenció del professor en aquest apartat o component de la unitat ha de ser la d'aclariment de dubtes i suport a l'aprenentatge.

Les cites de personatges cèlebres (filòsofs, psicòlegs, científics...) poden ser objecte d'ampliació que reforce alguns aspectes dels continguts d'aprenentatge. En funció del ritme de treball en la sessió de classe, el professor podrà optar per aprofundir més en el personatge o en la pròpia cita o missatge.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

Es formaran equips de treball constituïts per 4 o 5 alumnes la composició dels quals puga ser heterogènia, en funció de variables com habilitats, capacitats... de tal manera que treballant cooperativament tots puguin beneficiar-se de l'aprenentatge "intervingut pel parell", és a dir, la tutorització, suport o modelatge del company que ajuda. El resultat final, és el benefici grupal en tots els aspectes: habilitats socials, habilitats comunicatives, responsabilitat, cooperació...

- **ESTRATÈGIES PER AL DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

En aquest apartat de la unitat es pretén que cada alumne personalitze estratègies, procediments, pautes, orientacions i altres recursos dirigits a la millora de les seues competències específiques en el contingut que es desenvolupa, per exemple, millorar la seua intel·ligència emocional, la seua capacitat per a previndre i resoldre conflictes, la seua responsabilitat com a membre d'un grup social, la seua ansietat davant situacions problemàtiques, la seua actuació ètica davant l'assetjament escolar i ciberbullying, etc.

Aquestes estratègies no haurien de quedar solament en el plànol gràfic de lectura i/o escriptura, sinó que hauria d'emprar-se una metodologia vivencial, a través de rol play, simulacions o reflexions verbalitzades i compartides amb altres companys per a valorar l'eficàcia i l'efecte benèfic (desenvolupament de comportament ètics i emocionalment intel·ligents) que cada estratègia o pauta li aporta a cada alumne en situacions concretes de la seua vida personal, familiar i social.

6. ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ I ELS ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

Els criteris d'avaluació són els elements que es programen per a determinar si els alumnes aconsegueixen o no l'aprenentatge que està implícit en la seua pròpia redacció. Funcionen com a objectius molt concrets i operatius que ajuden el professor a centrar la seua avaluació. Els estàndards d'aprenentatge complementen als criteris d'avaluació a través de les descripcions dels assoliments d'aprenentatge, i constitueixen referents comuns que els estudiants han d'aconseguir en l'assignatura, és a dir, el que els alumnes han de saber, comprendre i saber fer.

Aquests estàndards d'aprenentatge, en realitat són els propis criteris d'avaluació però molt més detallats i concrets. Un mateix criteri d'avaluació es concreta descriptivament en diversos estàndards d'aprenentatge, i aquests determinen el grau d'èxit aconseguit per l'alumne.

En aquest tercer curs de l'ESO es desenvolupen els següents criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable:

BLOC 1: CONCEPCIÓ GLOBAL DE LA JUSTÍCIA: DUDH I CIUTADANIA COSMOPOLITA

CONTINGUTS

- Articulació dels drets humans des d'una perspectiva global.
- Construcció històrica dels drets humans.
- Característiques dels drets humans.
- La DUDH.
- Origen històric de la DUDH. La creació de l'ONU.
- Antecedents històrics de la Declaració.
- La Declaració: el reconeixement de la dignitat de la persona com a fonament dels altres drets.
- Drets universals com a fonament de les democràcies modernes.
- Adequació de la Declaració a la Constitució Espanyola: drets i deures del ciutadà.
- Què és la Unió Europea? Democràcia i ciutadania global. Pensament-mitjans-fi.
- Estratègies de planificació, organització i gestió.
- Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.
- Entorns laborals, professions i estudis vinculats amb els coneixements de l'àrea.
- Autoconeixement de fortaleces i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

BL1.1. Descriure fets històrics que han influït en la conquesta dels drets humans relacionant-los amb les diferents generacions en les quals s'agrupen cercant informació de diverses fonts.

CSC

BL1.2. Investigar sobre l'origen de l'ONU i la signatura de la DUDH com a document que reivindica el reconeixement dels drets humans universals i avaluar els problemes als quals s'enfronta la seua aplicació en l'actualitat reconeixent el paper de les ONG.

CSC, SIEE

- BL1.3. Identifica en la lectura del preàmbul i alguns articles de la Constitució Espanyola els drets i deures del ciutadà reconeixent la seua adequació a la DUDH, exemplificant-la en casos concrets.
CSC
- BL1.4. Descriure què és la Unió Europea i identificar els beneficis rebuts i responsabilitats adquirides pels Estats membres en notícies d'actualitat.
CSC
- BL1.5. Planificar tasques o projectes, individuals o col·lectius, fent una previsió de recursos i temps ajustada als objectius proposats, adaptar-ho a canvis i imprevists transformant les dificultats en possibilitats, avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final i comunicar de forma personal els resultats obtinguts.
SIEE
- BL1.6. Reconèixer els estudis i professions vinculats amb els coneixements del nivell educatiu i identificar els coneixements, habilitats i competències que demanden per a relacionar-les amb les seues fortaleces i preferències.
SIEE

BLOC 2: ELS VALORS ÈTICS I LA SEUA RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

CONTINGUTS

- La capacitat humana de saber i transformar: reconeixement i interès; la no neutralitat valorativa de la ciència.
- Il·lustració projecte inacabat: el progrés en la ciència i en l'àmbit moral i polític.
- Dialèctica de la Il·lustració: els riscos en la noció de progrés.
- La reflexió ètic-política.
- Reflexió sobre les finalitats de la recerca.
- Dilemes morals sorgits de la nostra capacitat tecnològica.
- Reflexió sobre l'aplicació social de la tècnica
- Tecnodependència i alienació humana.
- Avantatges i riscos del ciberespai.
- Desenvolupament sostenible i justícia social global.
- La consciència ecològica.
- Pobresa i interconnexió econòmica.
- Societat de la informació i opinió pública.
- Ciutadania global com a subjecte de construcció de la perspectiva global.
- Ús de les eines més comunes de les TIC per a col·laborar i comunicar-se amb la resta del grup amb la finalitat de planificar el treball, aportar idees constructives pròpies, comprendre les idees alienes, compartir informació i recursos; i construir un producte o meta col·lectiva. Correu electrònic. Mòduls cooperatius en entorns personals d'aprenentatge com a blogs, fòrums, wikis... Hàbits i conductes en la comunicació i en la protecció del propi individu i d'uns altres de les dolentes pràctiques com el ciberassetjament. Anàlisi del públic destinatari i adaptació de la comunicació en funció del mateix.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleces i febleses.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació.
- Resiliència, superar obstacles i fracassos. Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu. Sentit crític.

CRITERIS D'AVUACIÓ/COMPETÈNCIES

- BL2.1. Analitzar a partir del visionat d'una pel·lícula, documentals o lectura de notícies, amb l'ajuda d'una guia, les implicacions ètiques del progrés científicotècnic i argumentar sobre la no neutralitat valorativa de la recerca científica.
CSC, CCLI
- BL2.2. Resoldre dilemes morals plantejats a partir dels nous descobriments científics argumentant les decisions per les quals s'opta.
CSC, CAA
- BL2.3. Analitzar el grau de dependència de les noves tecnologies en la vida quotidiana a través de l'estudi de casos i realitzar tasques o projectes que alerten dels riscos del seu ús indiscriminat.
CSC, SIEE
- BL2.4. Reconèixer a partir de pel·lícules, documentals i notícies les amenaces que per al medi ambient, la vida i la defensa dels drets humans té l'aplicació no reflexiva i indiscriminada de l'avanç científic-tecnològic.
CSC
- BL2.5. Elaborar tasques o projectes que defensen proposades dins els límits ètics i jurídics establits en la DUDH per a la construcció de la perspectiva global.
CSC, SIEE
- BL2.6. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional aplicant les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral utilitzant un llenguatge no discriminatori, compartir informació i continguts digitals utilitzant eines de comunicació TIC, serveis Web i entorns virtuals d'aprenentatge aplicant bones formes de conducta en la comunicació preventives de males pràctiques.
CCLI, CAA, CD
- BL2.7. Realitzar de forma eficaç tasques o projectes, tindre iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleeses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el seu desenvolupament i actuar amb flexibilitat cercant solucions alternatives.
SIEE

COMPETÈNCIES DEL CURRÍCULUM

CCLI: competència comunicació lingüística.

CMCT: competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.

CD: competència digital.

CAA: competència aprendre a aprendre.

CSC: competències socials i cíviques.

SIEE: sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.

CEC: consciència i expressions culturals.

7. SUGGERIMENTS DIDÀCTICS PER ALS TEXTOS D'INTRODUCCIÓ A LA UNITAT

Cada unitat de treball s'inicia amb un text en l'apartat **SABIES QUE...?** que pretén ser una motivació al desenvolupament dels continguts, informació i coneixements que l'alumne ha d'adquirir. Després de la lectura individual del text el professor pot proposar una dinàmica grupal en la qual s'establisca un debat entorn del contingut expressat en el document introductori. Per a facilitar aquest debat es proposen qüestions i/o preguntes que poden ajudar a animar la intervenció dels alumnes expressant les seues idees i coneixements sobre el text llegit.

Per a cadascuna de les unitats, les propostes són les següents:

UNITAT 1: ÈTICA I DRET

SABIES QUE...?

LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL EL FINAL DE LA HUMANITAT?

El físic britànic Stephen Hawking va advertir ahir que els avanços en aquest camp podrien derivar en la supressió de l'ésser humà per part de robots. Es planteja el problema de l'ètica en la informàtica i la tecnologia.

Quan en 1984 es va estrenar la pel·lícula *Terminator*, el seu plantejament d'una humanitat sotmesa per màquines intel·ligents semblava una fantasia extrema de la ciència ficció; trenta anys més tard el mateix escenari constitueix una amenaça concreta, segons alerta un dels científics més respectats de l'actualitat.

Durant una conferència realitzada a Londres, el físic britànic Stephen Hawking va advertir que els esforços per crear una intel·ligència artificial avançada poden posar en perill la supervivència dels éssers humans.

Stephen Hawking és autor de llibres com *Una breu història del temps* i pateix des de fa 50 anys d'esclerosi lateral amiotròfica, una malaltia que ha reduït quasi per complet la seua mobilitat i que l'obliga a comunicar-se per mitjà d'una interfàç.

Per al científic, de 72 anys, els avanços en aqueix camp podrien significar la fi de la raça humana si els sistemes artificials arribaren a superar en intel·ligència a les persones. Els robots podrien arribar a prendre el control i es podrien redissenar a si mateixos per a desbancar als humans, va dir el físic després d'una conferència en la qual va presentar un nou programari intel·ligent que li permet superar la seua discapacitat motriu comunicant-se a major velocitat.

Va assenyalar que els sistemes intel·ligents, com els que li permeten ara comunicar-se amb major fluïdesa, vénen resultant molt útils per a la humanitat, però podrien constituir un perill. En estar limitat per l'evolució biològica, l'ésser humà no podria competir amb ells i quedaria suprimit pels robots.

Si bé aquesta tecnologia ens facilitarà la vida en molts aspectes, hi ha els qui ja es pregunten en quin mesura estem disposats a que aqueixos sistemes predictius acaben passant per alt la nostra pròpia decisió, va comentar el Degà de la facultat d'Informàtica de la UNLP, qui assegura que en aquest sentit es parla ja d'una ètica de la Informàtica i de la necessitat de formar en ella a les futures generacions de programadors.

<http://www.eldia.com.ar/edis/20141203/inteligencia-artificial-el-final-humanidadinformaciongeneral3.htm> (Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que pot ser certa aquesta predicció? Per què?
2. La fantasia pot arribar a convertir-se en realitat? Com?
3. És la intel·ligència humana infinita? Es desenvolupa cada vegada més? Com es concreta la intel·ligència humana en la societat?
4. El científic es comunica gràcies als avanços de la intel·ligència artificial. Com li ha beneficiat?
5. Localitza en Internet el significat de la malaltia que pateix Stephen Hawking.
6. Localitza en Internet informació sobre aquest prestigiós científic.

UNITAT 2: L'ONU I ELS DRETS HUMANS

SABIES QUE...?

ESPANYA HA D'EXTRADITAR O JUTJAR A RESPONSABLES D'ABUSOS DE DRETS HUMANS

“27 de març, 2015 — L'Estat espanyol està obligat a extraditar als responsables de violacions greus dels drets humans, mentre no es prenguen mesures que garantisquen l'accés a la justícia i la veritat de les víctimes davant les instàncies legals espanyoles.

En un comunicat conjunt, quatre experts de l'ONU en drets humans es van expressar així després de la decisió del Consell de Ministres d'Espanya de no extraditar a 17 ciutadans espanyols acusats per la justícia argentina d'atrocitats comeses durant el règim franquista, inclosos diversos exministres. “La denegació de l'extradició deixa en profund desempament les víctimes i els seus familiars, negant-los el seu dret a la justícia i a la veritat”, van indicar.

Els experts han mantingut comunicació amb el govern espanyol en relació amb les extradicions ordenades a l'octubre de 2014, en el marc de l'anomenada ‘querella argentina’, en la qual s'investiguen afusellaments, tortures, robatori de bebés i altres delictes. La justícia argentina va establir que els delictes que investiga constitueixen crims de la humanitat i demana poder jutjar els responsables, sota el principi de jurisdicció universal.

“Reconeixem que cap entre les competències de l'Estat espanyol la possibilitat de denegar aquesta sol·licitud d'extradició”, van dir. “Però si no extradita, l'Estat té l'obligació de garantir, davant les jurisdiccions nacionals, l'accés a la justícia per a les víctimes de violacions greus dels drets humans i el dret a la veritat”, van agregar.

El Govern també va invocar els principis de jurisdicció preferent i de no doble incriminació. No obstant açò, els experts de l'ONU van explicar que aquests principis no s'apliquen en aquests casos, ja que a data de hui —més de 40 anys després dels fets— no s'han iniciat a Espanya recerques sobre aquests delictes, que inclouen tortura, desaparicions o execucions comeses durant el franquisme.

Els signants són experts en desaparicions forçades, en execucions extrajudicials, en tortura i en la promoció de la veritat i la justícia.

*<http://www.un.org/spanish/news/story.asp?newsid=31997>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és una extradició?
2. Què és una atrocitat?
3. Què és una situació de desemparament?
4. Què és la jurisdicció universal?
5. Cerca el significat de “lesa humanitat”.

UNITAT 3: DRETS HUMANS. ASSOLIMENTS I REPTES

SABIES QUE...?

BONES NOTÍCIES PER ALS DRETS HUMANS

En 2014 va haver-hi persones que van recuperar la llibertat, dones que van guanyar en la defensa dels seus drets i unes altres que van seguir reclamant el que els pertany davant Estats que les ignoren en nom de la tradició. 2014 va ser també un temps de valents. Pot ser que no siga recordat com el millor any per als drets humans. No ho ha sigut. Els seus dotze mesos ens han deixat exemples de fets que no haurien de tornar a repetir-se, notícies doloroses i fracassos.

No obstant açò, més enllà de les reculades, és possible rescatar altres històries que mantenen l'esperança, àmbits en els quals va haver-hi millores i als quals un periodisme amb enfocament de drets humans té igualment la responsabilitat de mirar. Fou un any d'avanços en la formulació de lleis, resolucions internacionals i sentències que poden augmentar les garanties de la societat civil davant diferents tipus de violacions de drets humans. Es van donar alguns passos avant contra la impunitat i en favor de la memòria històrica. Aquest és un repàs d'algunes de les bones notícies de l'any per als drets humans.

Una llei contra els abusos de les transnacionals. El Consell de Drets Humans de les Nacions Unides aprovava al juny una resolució històrica que pot suposar importants avanços en la lluita contra la impunitat de les grans corporacions.

Passos que avancen en la lluita contra el fam. Una mica més de 800 milions de persones en el món pateixen fam crònica, una xifra que, malgrat l'engruixada, confirma una tendència a la baixa, segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO).

EUA anuncia la fi del bloqueig a Cuba. “L'aïllament no ha funcionat”. Han hagut de passar 54 anys per a escoltar a un president dels Estats Units pronunciar aquestes paraules respecte a la seua política de bloqueig a Cuba.

http://www.eldiario.es/desalambre/buenas_noticias-2014-derechos_humanos_0_342265948.html

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quin és la teua opinió sobre el respecte mundial que es té dels drets humans?
2. Creus que l'ONU aconsegueix assoliments en la defensa dels drets humans en el món?
3. Temes com l'explotació infantil, la pobresa i el fam, la pena de mort, etc., segueixen sent un repte per als organismes internacionals? Creus que es produeixen assoliments en el respecte a aquests drets fonamentals?

4. Expressa la teua opinió sobre les bones notícies que es mostren en el text.
5. Què és la impunitat i què haurien de fer els països per a atallar-la?

UNITAT 4: LA DUDH

SABIES QUE...?

CONCURS INTERNACIONAL DE FOTOGRAFIA SOBRE DRETS HUMANS 10.12.48

L'Assemblea General de les Nacions Unides va proclamar el 10 de desembre com a Dia dels Drets Humans en 1950, per a assenyalar a l'atenció d' «els pobles del món» la Declaració Universal de Drets Humans com a ideal comú de tots els pobles i totes les nacions. El lema d'enguany, «Drets Humans 365», comporta la idea que tots els dies és el Dia dels Drets Humans. Se celebra la proposta fonamental en la Declaració Universal que cadascun de nosaltres, a tot arreu, en tot moment té dret a tota la gamma de drets humans, que pertanyen per igual a cadascun de nosaltres i ens uneixen com una comunitat mundial amb els mateixos ideals i valors.

Per a commemorar aquest dia tan important, la Fundació pels Drets Humans 10.12.48 i el Festival Incubarte convoquen, en col·laboració amb Revelarte Escola de Fotografia, Espai D'Art Fotogràfic i Momentolux, el 1r CONCURS INTERNACIONAL DE FOTOGRAFIA SOBRE DRETS HUMANS 10.12.48, amb l'objectiu de sensibilitzar a la població mundial sobre temes relacionats amb els Drets Humans, la seua promoció, defensa i protecció, així com la denúncia de les violacions als mateixos.

BASES

Podran participar en aquest concurs totes aquelles persones físiques majors de 16 anys o jurídiques, que estiguen compromeses amb la temàtica del mateix, professionals del món fotogràfic o no, de qualsevol nacionalitat o país de residència.

Es podran presentar fins a 3 fotografies per cada participant.

La presentació de les obres es realitzarà en format digital, d'un pes màxim de 1MB, es realitzarà mitjançant l'enviament a la Fundació.

La Fundació pels Drets Humans 10.12.48 i el Festival Incubarte, així com les entitats col·laboradores, es comprometen a mostrar una selecció de les fotografies rebudes en la pàgina de *Facebook* i a exposar les 20 fotografies finalistes.

El seu contingut haurà de versar sobre temes relacionats amb els Drets Humans, la seua promoció, defensa i protecció, així com la denúncia de les violacions als mateixos.

El contingut de les obres no ha de promoure ni fomentar cap comportament o tracte inhumà o degradant; atemptar contra els drets de cap tercer ni semblar inadequat segons el determinat per la Fundació pels Drets Humans 10.12.48. S'atorgaran Quatre Premis per categories: 1r Premi Drets de la Infància, 2n Premi Drets de la Dona, 3r Premi Refugiats i 4t Premi de Medi ambient.

<http://masdearte.com/convocatorias/concurso-internacional-de-fotografia-sobrederechos-humanos-10-12-48/>
(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Per a què es va proclamar el Dia dels Drets Humans?
2. Per què és necessari recordar que existeix un Dia dels Drets Humans? La seua celebració hauria de ser tots els dies? Per què?
3. Quines imatges fotografiaries en la teua càmera si participares en un concurs semblant al descrit en el text?
4. Com es promocionen, es defensen i es protegeixen els Drets Humans?
5. Quines altres activitats se t'ocorren que podrien ser vàlides per a commemorar el Dia internacional dels Drets Humans?

UNITAT 5: EL CODI ÈTIC DE LA DUDH

SABIES QUE...?

NACIONS UNIDES AVALUA ELS DRETS HUMANS

L'informe de l'Examen Periòdic Universal (EPU) arreplega les 189 recomanacions que els diferents Estats van realitzar al gener passat al nostre país. Espanya haurà de declarar davant dels seus homòlegs les recomanacions que accepta totalment, quins parcialment i quines rebutja. I haurà de ser una manifestació fonamentada.

L'EPU és un mecanisme clarament polític, ja que són els mateixos estats els que examinen la situació de drets humans de cada país, a diferència d'altres instruments de Nacions Unides on són persones expertes independents les que emeten els informes. Aquest fet resta duresa en molts casos al diagnòstic que es realitza, fins i tot objectivitat i és, sens dubte, la principal limitació de l'EPU. No obstant això, aquest mecanisme està també obert a la participació de la societat civil ja que les organitzacions poden presentar informes alternatius i això permet que el diagnòstic final de l'EPU arreplegue els principals punts negres de la situació de drets humans en el país.

Aquest mateix caràcter polític també pot ser analitzat com a oportú ja que els estats han de pronunciar-se de manera unívoca, i això ens brinda a les organitzacions i a la ciutadania en general, un termòmetre clar, en forma de semàfor com ara veurem, de les prioritats i compromisos del nostre govern en matèria de polítiques de protecció i promoció dels drets humans.

Respecte de les acusacions d'ús excessiu de la força i d'abusos per part de les forces i cossos de seguretat de l'estat, Espanya ha acceptat assegurar la recerca diligent, imparcial i independent de les mateixes. També ha acceptat l'establiment de mecanismes de control de les autoritats policials davant signes de tortura i maltractaments.

La preocupació internacional davant l'adopció de la Llei de Seguretat Ciutadana, que per cert entrarà en vigor en tan sol 6 dies juntament amb la reforma del Codi Penal, també es va veure reflectida en aquest EPU que conté fins a 5 recomanacions amb referències al dret de reunió i manifestació pacífiques i a la llibertat d'expressió relacionada amb actes de protesta. En ocasions anteriors ja vam veure com el Comissari de Drets Humans del Consell d'Europa o fins a 5 relators especials de Nacions Unides havien cridat l'atenció al nostre país sobre aquest projecte legislatiu, en considerar-ho contrari dels estàndards internacionals de drets humans.

Aïda Guillén Lanzarote

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que tots els països han de respectar els drets humans? Realment creus que es respecten? Per què?
2. Què significa “pronunciar-se de manera unívoca”?
3. Quins significats tenen en el text les paraules “termòmetre” i “semàfor”?
4. Què és un relator de l’ONU?
5. Expressa la teua opinió sobre el contingut del text de la lectura.

UNITAT 6: DRETS HUMANS. DESENVOLUPAMENT HISTÒRIC

SABIES QUE...?

QUI SÓN ELS DEFENSORS DELS DRETS HUMANS?

Amnistia Internacional porta treballant a favor dels defensors i defensores dels drets humans i en col·laboració amb ells des de la seua fundació, i considera que recolzar els drets d’aquest col·lectiu és una de les maneres més importants de garantir els drets humans de totes les persones.

Adonis Polanco és assessor de tractament per al VIH/sida a la República Dominicana, i fa campanya per l’accés a tractament adequat de les persones que viuen amb el VIH/sida. Després de descobrir en 2004 que era seropositiu, Adonis no va començar a rebre el tractament que necessitava fins que va explicar la seua història als mitjans de comunicació. Des de llavors ha patit amenaces i intimidació.

Bhawani Granota viu en Nepalgunj, Nepal, on va fundar l’organització Saathi Banke. Ajuda a dones proporcionant-los formació, microcrèdits, assessorament psicosocial i suport a la integració per a fer-les independents.

Gurbandurdy Durdykulyev va enviar una carta a les autoritats de Turkmenistan instant-les a autoritzar una manifestació pacífica de dos dies. Diversos dies després li’l van portar de la seua casa i ho van confinar per la força en un hospital psiquiàtric.

Luan Srisongpong és un granger tailandés que va recórrer 450 km fins a Bangkok en una marxa de l’Assemblea dels Pobres, convocada per a demanar als governs que actuen amb la finalitat de pal·liar l’impacte dels projectes de desenvolupament sobre les poblacions pobres i desfavorides.

Lohana Berkins és una activista transsexual de Buenos Aires, Argentina, que ajuda a professionals del sexe a protegir-se contra l’amenaça de la violència o la detenció arbitrària.

El terme defensor o defensora dels drets humans s’utilitza a tot el món per a descriure persones com Adonis, Bhawani, Gurbandurdy, Luan i Lohana, que actuen de moltes formes diferents i en àmbits diferents per a protegir i promoure els drets humans.

<http://www.amnesty.org/es/human-rights-defenders/background>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Cerca informació en Internet sobre Amnistia Internacional. Coneixies aquesta institució?
2. Saps en què consisteixen els microcrèdits?
3. Quins efectes o impacte poden tindre sobre una població un projecte de desenvolupament basat en l'explotació de recursos naturals, per exemple, fusta, mines, etc.?
4. Quines altres institucions defensores dels drets humans coneixes?
5. Quins col·lectius de persones són més vulnerables en els seus drets humans?

UNITAT 7: ELS DRETS POLÍTICS I CIVILS

SABIES QUE...?

EN PERILL EL DRET A MANIFESTAR-SE?

L'article 21 de la Constitució Espanyola expressa el dret de reunió i manifestació de tots els espanyols. Un dret que pot exercir-se en qualsevol lloc i en qualsevol moment sempre que s'avise a l'autoritat, en el cas de la manifestació en una ciutat ha de fer-se davant la Delegació de Govern, havent de presentar els detalls del motiu de la protesta, l'itinerari o l'hora d'inici i finalització. Correspon a l'autoritat motivar la denegació de l'exercici d'aquest dret quan existisquen motius fonamentats pels quals s'haja de denegar el permís de manifestació als qui ho han sol·licitat. Pot fer-ho si la protesta en forma de manifestació suposa un risc o perill per als béns protegits com el lliure trànsit de persones i vehicles en hores punta de trànsit en les vies principals de la ciutat. També es pot denegar el permís de manifestació si la marxa posa en perill serveis essencials com la sanitat, els bombers, els transports, etc., o si en el seu contingut o la seua organització dona mostres de violència.

D'altra banda, Amnistia Internacional en el seu informe sobre el dret a manifestar-se a Espanya titulat "El dret a protestar", amenaçat, alerta sobre les creixents restriccions al dret de reunió pacífica i llibertat d'expressió en el nostre país, documenta casos de maltractaments i excés de l'ús de la força per part dels agents de policia, i conclou que, en els últims anys, les autoritats espanyoles han restringit el gaudi dels drets humans, contravenint les lleis internacionals. El document, arreplega el testimoniatge d'una trentena de víctimes, els seus familiars, periodistes, advocats i representants d'organitzacions de drets humans, ONG i moviments socials. Aquesta alerta es presenta en un context de creixent indignació social.

http://www.huffingtonpost.es/2014/04/24/amnistia-informe-manifestacionderecho_n_5203906.html

<http://www.abc.es/espana/20140407/abcilimites-derecho-manifestacion-201404032025.html>

<http://derechoscivileszg.blogspot.com.es/>

(Adaptacions)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Per a què serveix una manifestació?
2. Per què cal manifestar-se?
3. Qui autoritza les manifestacions? Per quin motiu les poden denegar?
4. Creus que està en perill el dret a manifestar-se? Per què?
5. La llibertat d'expressió és un valor fonamental en una democràcia. Quina és la teua opinió sobre això?
6. Creus que es produeix violència en algunes manifestacions? Per part de qui? Per què?
7. La indignació social, en què consisteix?

UNITAT 8: DEFENSA DELS DRETS HUMANS

SABIES QUE...?

10 FRASES DE NELSON MANDELA

Nelson Mandela, va nèixer el 18 de juliol de 1918 a Sud-Àfrica, i va morir en la seua ciutat de Johannesburg el 5 de desembre de 2013. Va rebre més de 250 premis a tots els nivells entre els quals destaca el Premi Nobel de la Pau de 1993. Es tracta d'una de les figures més importants en la lluita per la igualtat racial. Va donar reconegudes mostres de posseir una gran saviesa en les seues reflexions sobre la defensa dels drets humans, la llibertat, el racisme o el deure social.

Arrepleguem algunes de les seues frases més significatives.

- “Molta gent en aquest país ha pagat un preu abans de mi, i molts pagaran el preu després de mi”.
- “Si jo tinguera el temps en les meues mans faria el mateix una altra vegada. El mateix que faria qualsevol home que s’atrevisca a autoanomenar-se home”.
- “M’agraden els amics que tenen pensaments independents, perquè solen fer-te veure els problemes des de tots els angles”.
- “Mai he considerat un home com el meu superior, ni en la meua vida fora, ni dins de la presó”.
- “Mai pense en el temps que he perdut. Solament desenvolupe un programa que ja està ací. Que està traçat per a mi”.
- “La mort és alguna cosa inevitable. Quan un home ha fet el que ell considera com el seu haver d’envers el seu poble i el seu país, pot descansar en pau. Crec que he fet aqueix esforç i que, per tant, dormiré per tota l’eternitat”.
- “Jo no tenia una creença específica, excepte que la nostra causa era justa, era molt forta i que estava guanyant cada vegada més i més suport”.
- “Una premsa crítica, independent i de recerca és l’element vital de qualsevol democràcia. La premsa ha de ser lliure de la interferència de l’Estat. Ha de tindre la capacitat econòmica per a fer front a les lisonges dels governs. Ha de tindre la suficient independència dels interessos creats, ha de ser audaç i preguntar sense por ni cap tracte de favor. Ha de gaudir de la protecció de la Constitució, de manera que pugui protegir els nostres drets com a ciutadans”.
- “Els vertaders capdavaners han d’estar disposats a sacrificar-ho tot per la llibertat del seu poble”.
- “És el deure dels periodistes examinar la conducta de les figures públiques i exposar-les a la llum”.

<http://www.muyhistoria.es/contemporanea/articulo/10-frases-de-nelson-mandela>

(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quin significat li atribueixes a aquesta cita de Mandela: “Molta gent en aquest país ha pagat un preu abans de mi, i molts pagaran un preu després de mi”.
2. Quins valors o virtuts va tindre Mandela?
3. Quina de les seues cites consideres més interessant, singular o important?
4. Què és “una causa justa”?
5. Quina problemàtica existia en el país de Nelson Mandela durant l’època de la seua vida?

UNITAT 9: DRETS HUMANS. INSTITUCIONS

SABIES QUE...?

LES ONG INSTEN AL G-20 A GARANTIR L'AJUDA CONTRA L'ÉBOLA

Amnistia Internacional, Oxfam Intermón, Save the Children i Pla Internacional han llançat una crida conjunta per a demanar als països participants en la cima del G-20 en Brisbane (Austràlia) que garantisquen el manteniment de l'ajuda per a combatre el brot d'ébola a Àfrica Occidental.

El director d'Amnistia Internacional Espanya, Esteban Beltrán, ha subratllat que "els Estats tenen l'obligació de cooperar i prestar assistència" enfront d'una crisi com aquesta, que ja ha causat més de 5.000 morts, segons dades de l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Amb l'objectiu d'abordar l'impacte de la crisi de l'ébola i facilitar la recuperació a llarg termini dels països afectats, Amnistia Internacional, Oxfam Intermón, Save the Children i Pla Internacional han plantejat una sèrie de reivindicacions, entre elles que el personal que treballa "en primera línia" dispose d'equips, formació i bones condicions laborals.

A més, han defensat la necessitat de donar suport financer i tècnic perquè els països d'Àfrica Occidental apliquen amb garanties possibles situacions de quarantena. Les dones i les xiquetes han de tindre accés a productes sanitaris per a assegurar que no siga una experiència humiliant, i que no s'exposen a un risc major durant aquest període, han indicat.

Les ONG també han demanat que la Missió de Nacions Unides per a la Resposta d'Emergència a l'Ébola (UNMEER) explique, en cada país, amb assessors en matèria de Drets Humans per a afavorir un enfocament adequat quant a gènere i en les relacions amb grups vulnerables, entre altres qüestions.

*(EuropaPress) http://noticias.lainformacion.com/politica/organizacionesinternacionales/les-ong-insten-al-g-20a-garantir-la-ayudacontra-el-ebola_66D5Qdju4wnc5N602SDII6/
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Per què creus que encara no existeixen tractaments eficaços i amplis per a l'ébola?
2. Arran de l'últim brot epidèmic de l'ébola, creus que s'obtiniran solucions mèdiques, econòmiques i altres recursos per a afrontar aquest risc? Per què?
3. En què consisteix l'anomenada "quarantena"?
4. Cerca informació en Internet sobre les característiques del virus ébola.
5. En què consisteix l'ajuda a la cooperació?

UNITAT 10: ÈTICA, CIÈNCIA I TECNOLOGIA

SABIES QUE...?

ÈTICA DE LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

El ràpid progrés de la ciència i la tecnologia és fascinant i suposa un desafiament constant per a la nostra imaginació i les nostres expectatives, però exigeix al mateix temps que aprofundim en la nostra comprensió de les seues repercussions ètiques per a aconseguir un consens sobre els seus límits i conseqüències.

La clonació, els aliments genèticament modificats i les tecnologies són el resultat d'importants avançaments científics i tècnics. Aquests avançaments poden contribuir al benestar de la humanitat, però susciten tot un seguit de qüestions en el plànol ètic.

Un altre problema ètic afegit és el de la convivència entre l'ésser humà i els andròides idèntics, com a conseqüència de l'avanç de la robòtica. Tant la medicina com en la indústria es disposa de robots infalibles per a les seues finalitats, però que poden col·lidir contra l'ètica, ja que el seu ús inadequat podria vulnerar els drets humans fonamentals, tals com la pròpia integritat física o integritat privada, entre uns altres.

Tant en l'ús de la clonació, com dels aliments genèticament modificats i les tecnologies aplicades, com és el cas de la robòtica, és necessari realitzar una seriosa reflexió ètica per a determinar en quina manera i com poden vulnerar o respectar els drets humans. La seua utilització ha de tenir uns límits que respecte aquests drets.

La ciència i la tecnologia poden suscitar temors i generar riscos. Els perills que poden derivar-se'n per al medi ambient i la salut del gènere humà i les espècies animals no solament plantegen incerteses en l'àmbit estrictament científic i tecnològic, sinó que, a més, susciten preocupacions en el plànol econòmic, social i ètic.

Per a respondre a aquestes incerteses, és necessari efectuar una anàlisi detinguda i sistemàtica de les mateixes, en la qual han de participar no solament els científics, sinó també els encarregats de l'elaboració de polítiques i el públic en general.

L'ètica de la ciència i la tecnologia constitueix la prioritat més important del Sector de Ciències Socials i Humanes de la UNESCO. Tenint en compte el paper dirigent que exerceix en el plànol de l'ètica a nivell internacional, l'Organització té per objectiu tractar els problemes morals plantejats per les innovacions científiques i tecnològiques. Aquests innovacions exigeixen a les comunitats humanes no solament que donen mostres d'esperit de creativitat, sinó que adopten les mesures apropiades per a assegurar-se que els avançaments científics i tecnològics s'utilitzaran en benefici de tota l'espècie humana.

http://www.unesco.org/bpi/pdf/memobpi44_ethics_es.pdf (Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que l'avanç de la ciència pot influir negativament en l'ètica del comportament humà? Com?
2. Podran coexistir en un futur els andròides i els éssers humans? Quins conflictes es produirien?
3. Quins beneficis ha aportat la robòtica a la humanitat?
4. En què consisteix la reflexió ètica?
5. Cerca informació sobre el funcionament del sector de Ciències Socials i Humanes de la UNESCO.

UNITAT 11: LES TIC I ELS SEUS RISCOS

SABIES QUE...?

DIA MUNDIAL D'INTERNET. EL DIA INTERNACIONAL DE LA INTERNET SEGURA

El Dia d'Internet és una efemèride que se celebra a Mèxic, Perú, Xile, Paraguai, Argentina, Espanya, Colòmbia, Uruguai, Equador, Bolívia i Veneçuela i en alguns altres llocs del món el 17 de maig, impulsada per l'Associació d'Usuaris d'Internet i per la Internet Society, respectivament. Es va celebrar per primera vegada el 25 d'octubre de 2005. Poc de temps després, el Cim de la Societat de la Informació celebrada a

Tunísia al novembre de 2005, va decidir proposar a l'ONU la designació del 17 de maig com el Dia Mundial de la Societat de la Informació, per la qual cosa es va moure el Dia d'Internet a aquesta data.

Pretén donar a conèixer les possibilitats que ofereixen les noves tecnologies per a millorar el nivell de vida dels pobles i dels seus ciutadans.

A més d'aquesta celebració també existeix una commemoració anomenada El Dia Mundial de la Internet Segura que és un esdeveniment que té lloc cada any en el mes de febrer, amb l'objectiu de promoure a tot el món un ús responsable i segur de les noves tecnologies, especialment entre menors i joves. L'esdeveniment està promogut per la Comissió Europea i està organitzat per INSAFE, la Xarxa Europea per una Internet Segura, i a Espanya pel CENTRE DE SEGURETAT EN INTERNET: PROTEGELES en el marc del Safer Internet Programme.

*<http://www.diainternetsegura.es/>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quins riscos tanca Internet?
2. Quines cauteles adoptes en l'ús d'Internet?
3. Què significa la paraula "efemèride"?
4. Cerca més informació en la Xarxa sobre el dia Mundial d'Internet Segura.
5. Com t'ajuda Internet en els teus estudis?

UNITAT 12: RECERCA I VALORS ÈTICS

SABIES QUE...?

DECLARACIÓ SOBRE LA UTILITZACIÓ DEL PROGRÉS CIENTÍFIC I TECNOLÒGIC

EN INTERÉS DE LA PAU I EN BENEFICI DE LA HUMANITAT

1. Tots els Estats promouran la cooperació internacional a fi de garantir que els resultats del progrés científic i tecnològic s'usen en pro de l'enfortiment de la pau i la seguretat internacionals, la llibertat i la independència, així com per aconseguir el desenvolupament econòmic i social dels pobles i fer efectius els drets i llibertats humans de conformitat amb la Carta de les Nacions Unides.

2. Tots els Estats prendran mesures apropiades a fi d'impedir que els progressos científics i tecnològics siguin utilitzats, particularment per òrgans estatals, per a limitar o dificultar el gaudi dels drets humans i les llibertats fonamentals de la persona consagrats en la Declaració Universal de Drets Humans, en els Pactes Internacionals de drets humans i en altres instruments internacionals pertinents.

3. Tots els Estats adoptaran mesures a fi de garantir que els assoliments de la ciència i la tecnologia servisquen per a satisfer les necessitats materials i espirituals de tots els sectors de la població.

4. Tots els Estats han d'abstenir-se de tot acte que comporte la utilització dels assoliments científics i tecnològics per a violar la sobirania i la integritat territorial d'altres Estats, intervenir en els seus assumptes interns, fer guerres d'agressió, sufocar moviments d'alliberament nacional o seguir polítiques de discriminació racial. Aquests actes no solament constitueixen una evident violació de la Carta de les Nacions Unides i dels principis del dret internacional, sinó que a més representen una aberració inadmissible dels propòsits que han d'orientar al progrés científic i tecnològic en benefici de la humanitat.

5. Tots els Estats cooperaran en l'establiment, l'enfortiment i el desenvolupament de la capacitat científica i tecnològica dels països en desenvolupament, amb la intenció d'accelerar la realització dels drets socials i econòmics dels pobles d'aqueixos països.

6. Tots els Estats adoptaran mesures dirigides a estendre a tots els estrats de la població els beneficis de la ciència i la tecnologia i a protegir-los, tant en el social com en el material, de les possibles conseqüències negatives de l'ús indegut del progrés científic i tecnològic, fins i tot la seua utilització indeguda per a infringir els drets de l'individu o del grup, en particular en relació amb el respecte de la vida privada i la protecció de la persona humana i la seua integritat física i intel·lectual.

Assemblea General de les Nacions Unides

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que la humanitat progressa més ràpidament en l'àmbit científic i tecnològic o en l'àmbit humanista? Raona les teues respostes.
2. Quins riscos té un creixement tecnològic i científic no regulat èticament?
3. Què s'entén per "necessitats espirituals"?
4. Quin significat té l'expressió: "aberració inadmissible"?
5. El desenvolupament científic i tecnològic, respecta els drets socials i econòmics dels pobles?

UNITAT 13: : LES TECNODEPENDÈNCIES

SABIES QUE...?

L'ADDICCIÓ A INTERNET I ALTRES MALS TECNOLÒGICS IMAGINARIS

Cada cert temps, els mitjans de comunicació trauen una notícia amb un estudi sobre com les noves tecnologies i el seu ús desmesurat produeixen patologies i trastorns en els usuaris advertint a la població que van en augment. Estar enganxat al mòbil o ser addicte a internet són les conseqüències nocives de les quals més es parla i les que més es tem patir. La nomofòbia (no mobile phone phobia) o pànic a no estar connectat pel mòbil, la tecno ansietat, o tecnostress, la síndrome de la vibració fantasma, etc. són algunes de les característiques del quadre clínic que presenta aquesta dependència tecnològica. Però, és cert tot el que es diu sobre els mals que genera la tecnologia o és por al desconegut i al canvi?

La idea que poguera existir una addicció a internet va tindre suposadament el seu origen en una broma que, en 1995, el psiquiatre Iván Golberg va propagar per la recentment estrenada xarxa.

Cada tecnologia que naix i es desenvolupa ve associada amb una nova patologia. Va ocórrer amb el telèfon, la televisió, la consola i ara amb les TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació). "Tota tecnologia com a acció humana té uns efectes no previstos i no desitjats. És una llei general a tot avanç tècnic però, dit açò, no crec que les TIC siguin més perniciosos ni sembla que les persones es tornen més addictes que amb qualsevol altre ús de les tecnologies", assegura Francesc Núñez, Doctor en Sociologia i professor agregat de la UOC, (Universitat Oberta de Catalunya) la recerca de la qual se centra en la sociologia de les emocions, consum i tecnologia.

"Totes aqueixes alertes que periòdicament ixen en els mitjans, segurament hi haja persones que tenen aqueixos enganxes, però quasi sempre en un percentatge molt minoritari. La majoria de la gent que fa un

ús de les tecnologies de la comunicació no està tenint aqueixos efectes negatius”, assegura l’investigador.

“Hi ha qui fa un mal ús i abusa?, doncs segur, però en si mateixes no crec que tanquen més perill que altres tecnologies?”.

Helena Matute, catedràtica de Psicologia de la Universitat de Deusto, qüestiona aquestes patologies derivades de les noves tecnologies, i afirma: “Internet per se no produeix addicció. En 25 anys de professió no hem vist ni una sola persona que anara amb els símptomes propis d’una addicció, addicta a internet”.

“És possible que generem una dependència de les TIC o de les Google glass, però igual que la tenim de l’electricitat, de l’aigua corrent, de la gasolina o del transport”, afirma Núñez.

http://www.eldiario.es/turing/nuevas-tecnologias-malas-pintan_0_161684007.html

Maite Garrido Courel Follow @MaitegCourel – Madrid

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Realment creus que, en general, es fa un ús abusiu de les TIC?
2. Com se sent una persona que utilitza molt les TIC quan no pot accedir a elles?
3. Què seria adequat fer per a no ser “addicte” a les TIC?
4. La vida en el mitjà natural, el gaudi de les relacions socials amb els amics en el plànol real, les excursions, la pròpia naturalesa, creus que hauria de ser una forma de vida compatible amb l’ús de les TIC?
5. Quin significat té l’expressió: “en el terme mitjà està la virtut?”

UNITAT 14: VALORS ÈTICS I RECERCA

SABIES QUE...?

MODIFICACIÓ DEL GENOMA HUMÀ

Per primera vegada en la història un equip de científics, de la Universitat Sun Yat-sen, a Xina, ha modificat el genoma d’embrions humans. Un recent descobriment en biotecnologia, anomenat CRISPR, va mostrar que els científics podrien ser capaços de modificar el genoma humà quan aquest estiguera en un embrió.

En un nou reportatge, publicat en el diari Protein and Cell, l’equip d’investigadors xinesos, liderat per Junjiu Huang, va intentar modificar un gen, que hauria sigut responsable d’una malaltia mortal en la sang, en un embrió no viable. No obstant això van assegurar que s’han trobat amb diversos reptes, la qual cosa suggereix que encara hi ha obstacles significatius abans que l’ús clínic es torne una realitat.

La biotecnologia, anomenada CRISPR, funciona com un ganivet precís capaç de trobar seccions de l’ADN defectuoses, tallar-les i fins i tot reemplaçar-les amb ADN que no codifiqui en malalties mortals, però també pot realitzar substitucions no desitjades a causa que el seu nivell de precisió encara és molt baix. (Vi i cervesa genèticament modificats amb CRISPR).

Els investigadors únicament van aconseguir introduir l’ADN que volien en 28 embrions (van iniciar amb 86 embrions i van analitzar 54 dels 71 que van sobreviure al procediment). En el reportatge afirmen haver trobat un alt nombre de mutacions no desitjades, per la qual cosa van detenir la recerca, ja que en cas de voler donar-li un ús mèdic a l’estudi l’índex d’èxit ha d’acostar-se al 100%.

A pesar que l'equip de científics va treballar amb embrions no viables, la modificació de l'ADN d'un embrió és considerat èticament qüestionable a causa que podria derivar en diferents usos d'aquesta tecnologia en humans. Alterar el genoma d'embrions viables podria tindre resultats impredecibles per a les generacions futures.

Alguns investigadors pensen que aquesta tecnologia podria ser inavaluable, i pot tindre la capacitat d'eliminar malalties genètiques com la fibrosis quística, anèmia de cèl·lules falciformes i la malaltia de Huntington, entre altres. Uns altres temen que una vegada s'haja aconseguit açò, serà inevitable que s'utilitze la tècnica per a dissenyar éssers humans amb trets específics.

<http://www.muyinteresante.com.mx/ciencia/15/04/23/modificacion-adn-humano-dilema-etico.html>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és el genoma?
2. Què és la biotecnologia?
3. Què és l'ADN?
4. Què és una mutació?
5. Quina és la teua opinió general sobre la modificació del genoma humà?

UNITAT 15: EL RESPECTE AL MEDI AMBIENT

SABIES QUE...?

LA RAMADERIA TRANSHUMANT EXEMPLE DE RESPECTE AL MEDI AMBIENT

Amb motiu del pas del bestiar transhumant pel centre de Madrid, Ecologistes en Acció, SEU/BirdLife, Trashumancia i Naturalesa i WWF/Adena recorden els beneficis d'aquesta activitat, el greu perill de desaparició que corre i sol·liciten a les administracions el seu suport decidit per a mantenir-la.

Actualment existeixen a Espanya poc més de 300.000 caps de bestiar transhumant, enfront dels cinc milions amb els quals comptàvem el segle passat. Malgrat ser un exemple de sostenibilitat, les 10.000 famílies que es dediquen a aquesta pràctica ancestral es veuen abocades a abandonar l'activitat davant la falta d'una política decidida de suport.

La trashumància proporciona nombrosos beneficis, no solament ambientals, per al conjunt de la societat. El pas del bestiar augmenta la fertilitat dels nostres sòls amenaçats per la desertificació, en incorporar fem i altres restes vegetals al seu pas. A més, alguns dels boscos més importants del nostre país s'han desenvolupat i conservat gràcies a aquesta pràctica, com les pinedes de Guadarrama o la Regió muntanyenca de Conca, les fagedes i rouredes de la Cornisa Cantàbrica o les alzines i sureres d'Andalusia i Extremadura. Els animals s'alimenten de matèria fàcilment combustible actuant eficaçment en la lluita contra incendis.

Els ramats transhumants beneficien directament a la biodiversitat, en conservar nombroses races autòctones en perill de desaparició, com l'ovella rossa de colmenar o la vaca tudanca. Els efectes també són positius per a la flora, en contribuir cada ovella a la dispersió de més de 5.000 llavors al dia, uns cinc milions de llavors per ramat, i a la fauna silvestre, sobretot aus, que depén dels espais oberts pasturats.

D'altra banda, aquest tipus de ramaderia és la més eficient aprofitant superfícies que es poden pastar,

consumint recursos que no competeixen amb l'alimentació humana, com a restolls, fulles de vinya o pastures, alguna cosa especialment important en el context actual de crisi alimentària. Açò permet als ramats ser pràcticament autosuficients, la seua alimentació no depén de pinsos importats que –donat el seu elevat preu– estan posant en escac la rendibilitat de les explotacions ramaderes més intensives.

<http://www.ecologistasenaccion.es/article12572.html>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Saps el que és una canyada o sendera?
2. Què s'entén per "sostenibilitat"?
3. Es podrien previndre o pal·liar l'efecte d'incendis forestals a través dels ramats? Com?
4. Quin significat li atribueixes al següent paràgraf del text: Malgrat ser un exemple de sostenibilitat, les 10.000 famílies que es dediquen a aquesta pràctica ancestral es veuen abocades a abandonar l'activitat davant la falta d'una política decidida de suport.
5. Coneixies l'existència de les entitats de defensa del medi ambient que s'esmenten en el text? Cerca més informació en Internet.

UNITAT 16: RECERCA I VALORS ÈTICS

SABIES QUE...?

LA IMPRESSIÓ EN 3D CANVIARÀ LES NOSTRES VIDES

Des de la reproducció d'òrgans vitals fins a la construcció de refugis en l'espai. Així de revolucionari es presenta el futur de la impressió 3D. Amb aquesta perspectiva, no resulta estrany que molts asseguren que aquesta forma de materialitzar objectes ens canviarà la vida fins a nivells insospitats.

Actualment, aquesta tecnologia ja és molt habitual en sectors com la creació de maquetes, prototips i xicotets mecanismes. Però existeixen molts altres usos actuals de la impressió 3D, com la creació de peces dentals, la construcció de cases o la preparació de menjar.

Per a saber més sobre açò, des de Toyoutome blog hem llançat la mateixa pregunta a experts en aquesta tecnologia: Quines són les principals aplicacions de la impressió 3D i quin serà l'aplicació més revolucionària en el futur?

José Ángel Castany@jakolet és CEO de LEON3D, una companyia dedicada al desenvolupament i distribució de tecnologia d'impressió 3D, afirma: "L'aplicació més important en el futur possiblement siga en medicina reconstructiva o en l'ortopèdia, ja que amb les bioimpressores tridimensionals els cirurgians tindran a la seua disposició implants i fins a òrgans humans personalitzats. De fet, amb biopolímers es podran imprimir les estructures fins i tot de cors, que irrigats amb cèl·lules mare i amb tècniques genètiques evitarien alguns dels rebutjos dels trasplantaments actuals. També es veuran solucions dedicades en traumatologia, neurocirurgia, cirurgia maxilofacial i ortodòncies, amb la qual cosa els cirurgians disposaran en pocs dies d'eines tant per a planificar les operacions com per a solucionar els problemes de cada persona de forma especialitzada. Una de les grans satisfaccions que tenim els que treballem en la impressió 3D ha sigut veure com la gent, per si mateixa, ja ha creat pròtesi per a substituir mans gràcies a aquesta tecnologia".

Antonio Flores: @antonioflores és analista de IDC Espanya, i expressa que: "La major revolució està

per vendre, doncs s'està experimentant amb teixits orgànics per a poder fabricar òrgans o pròtesis humanes que encaixen perfectament amb el pacient, així com per a desenvolupar interfícies que connecten dispositius electrònics amb teixits vius. En aquest camp, el sector sanitari torna a liderar la inversió en la matèria”.

*<http://toyoutome.es/blog/12-expertos-en-impresion-3dexplican-com-canviara-les-nostres-vides-aquesta-tecnologia/33675>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Com canviarà les nostres vides la impressió en 3D?
2. Per a què s'utilitza actualment la impressió en 3D?
3. Serà necessari un codi ètic que regule la impressió en 3D? Quines persones haurien de beneficiar-se d'aquest avanç tecnològic?
4. Es podria arribar en ser “biònic”? Com seria?
5. Quines normes ètiques serien adequades perquè aquesta tecnologia no atemptara a la dignitat humana?

UNITAT 17: SALVAR EL PLANETA

SABIES QUE...?

EL DIA MUNDIAL DE LA NATURALES

El Dia Mundial de la Naturalesa ens brinda l'ocasió de celebrar la bellesa i la varietat de la flora i la fauna salvatges, així com de crear consciència sobre la multitud de beneficis que la conservació d'aquestes formes de vida té per a la humanitat.

La celebració d'aquest dia també ens recorda la necessitat urgent de combatre els delictes contra la naturalesa, els quals impliquen conseqüències de gran abast en l'àmbit econòmic, mediambiental i social.

A més del seu valor intrínsec, la fauna i la flora salvatges contribueixen als aspectes ecològics, genètics, socials, econòmics, científics, educatius, culturals, recreatius i estètics del desenvolupament sostenible i del benestar dels éssers humans. Per aquestes raons, es convida als Estats membres, a l'ONU i als organismes internacionals, a les organitzacions no governamentals, a la societat civil i totes les persones a observar i a participar en aquest dia de celebració mundial de la naturalesa. Les comunitats locals poden exercir un paper positiu a ajudar a frenar el comerç il·legal de vida silvestre.

La secretaria de la Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestres (CITES, en les seues sigles en anglés), en col·laboració amb altres organismes de l'ONU, ha posat en marxa la celebració del Dia Mundial de la Naturalesa.

Amb 180 Estats membres, la CITES segueix sent una de les eines més poderoses del món per a la conservació de la biodiversitat a través de la regulació del comerç de la fauna i la flora silvestres.

*<http://www.un.org/es/events/wildlifeday/>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Proposa algunes mesures que podrien salvar el planeta Terra.
2. Quines accions programaries en el teu centre per a celebrar el Dia Mundial de la Naturalesa?
3. Què és la biodiversitat?
4. Inventa alguns lemes per al Dia Mundial de la Naturalesa.
5. Tens esperança en què els governs, les administracions i organismes internacionals puguin establir mesures suficients per a preservar la biodiversitat del planeta? Per què?

UNITAT 18: PROBLEMES AMBIENTALS I SOSTENIBILITAT

SABIES QUE...?

L'ONU CERCA UN NOU PROTOCOL DE KYOTO CONTRA L'ESCALFAMENT

El cim de Lima debat com limitar la pujada de la temperatura del planeta. La Unió Europea aspira al fet que es tanque un acord "jurídicament vinculant".

En poc més d'un mes, les tres potències que més CO₂ llancen a l'atmosfera (Xina, EUA i la Unió Europea) han posat sobre la taula compromisos per a intentar reduir les seues emissions. L'informe del Grup Inter-governamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC) buidava els dubtes científics sobre l'origen humà de l'escalfament global.

Aquest és el pròleg del cim sobre el clima de l'ONU, la vintena reunió d'aquest tipus que se celebra des de 1994, que s'ha obert enguany 2015 a Lima (Perú). D'aquesta cita, en la qual participaran durant dues setmanes més de 10.000 experts i responsables polítics de 196 països, ha d'eixir l'esborrany del document de compromisos que substituirà al malmés protocol de Kyoto.

L'objectiu global que es planteja de partida és que l'escalfament no depasse els dos graus centígrads. L'últim informe del IPCC alertava que la temperatura a la fi de segle podria incrementar-se entre 3,7 i 4,8 graus si no es frena l'emissió de gasos contaminants.

Rajendra Pachauri, responsable del IPCC, ha advertit que "s'està tancant la finestra d'oportunitat" perquè els Estats adopten els compromisos que permeten estabilitzar les concentracions atmosfèriques de gasos, mitigar els danys i aconseguir que la temperatura global no supere aquests dos graus. I, si no es canvia el model, els riscos són "l'escassetat d'aliments i d'aigua, el desplaçament de la població i possibles conflictes". "2014 amenaça amb ser l'any més calent de la història humana", ha afegit en la inauguració del cim Christiana Figueres, secretària executiva de Nacions Unides per al Canvi Climàtic.

L'acord que es tanque aquests dies a Perú no serà el definitiu. Dins d'un any l'ONU celebrarà a París la reunió decisiva en la qual s'ha d'aprovar el document que substituirà al protocol de Kyoto, que caduca en 2020 després de ser prorrogat. Quasi tots els actors implicats coincideixen que els nous compromisos de lluita contra el canvi climàtic no poden ser una reedició de Kyoto.

*http://politica.elpais.com/politica/2014/12/01/actualidad/1417438089_803916.html
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quins coneixements tens de Lima?
2. Creus que realment s'està produint un canvi climàtic en el nostre planeta? Esmenta algunes evidències.
3. Per què creus que se li qualifica de "malmès" al Protocol de Kyoto?
4. Quins riscos té la humanitat davant el canvi climàtic?
5. Tens esperança que els països compromissaris amb l'adopció de mesures per a pal·liar i evitar l'emissió de gasos les complisquen? Per què?

8. SOLUCIONARI

Les respostes que es donen a les qüestions o preguntes del llibre de text de l'alumne i del quadern de treball constitueixen referents o aproximacions sobre el que ha de ser considerat correcte, ètic o adequat als continguts que es desenvolupen en les unitats de treball. En moltes d'aquestes qüestions se'ls planteja als alumnes la seua opinió o actitud davant determinats temes o situacions. Les respostes són lliures i cadascun d'ells expressarà la seua percepció de la realitat en funció dels seus valors ètics i esquemes mentals d'interpretació. D'aquesta manera, no existeixen respostes totalment correctes o incorrectes, sinó que els criteris de valoració ha de ser la presència d'actitud ètica, de sentit comú, de raonament i de valors humans.

8.1. SOLUCIONARI DEL LLIBRE DE TEXT

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Conducta ètica: retornar el que no és propi.
4. Copiar i imitar conductes ètiques.
5. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. És abusiu i injust desnonar a una família pobre i sense recursos de la seua casa perquè un article o apartat d'una llei inclou aquesta acció? Es lesionen els drets humans bàsics d'accés a l'habitatge?
- b. Quines lleis o normes consideres que són injustes? Per què?
- c. Coneixes alguna norma que siga abusiva? Quin? Per què?
- d. Quan un comportament es considera bo?
- i. Quan un comportament es considera dolent?
- f. Creus que la justícia funciona correctament? Per què?

UNITAT 2

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

UNITAT 3

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què heu après en aquest tipus de treball?
- b. Què és treballar de manera cooperativa?
- c. Quins avantatges o inconvenients té elaborar un treball en manera WebQuest?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES:

BLOC 1. CONCEPCIÓ GLOBAL DE LA JUSTÍCIA: DUDH I CIUTADANIA COSMOPOLITA

1. **Amnistia:** perdó per llei o decret de delictes, particularment polítics.
Simpatitzant: que sent simpatia cap a alguna cosa o algú.
Reclusió: tancament o presó voluntària o forçada.
Arbitrària: que actua injusta o capritxosament.
Omís: no fer cas.
2. Defensar els drets humans i que s'iniciïn recerques sobre desenes de casos d'empresonament arbitrari i injust, tortura i altres abusos.
3. Estan patint; han sigut; han vist millorar; ha aconseguit; poden fer; pot canviar; ha denunciat; segueixen apareixent; han adoptat.
4. 40,93% /// 20,72%
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 4

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Perquè totes les persones tenen dignitat, és a dir, tenen un valor per si mateixes, independentment de les característiques particulars de cadascun.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què és un tracte degradant?
- b. Tots som iguals davant la llei? Per què?
- c. Què significa ser bandejat?

UNITAT 5

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 6

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quin significat té actualment “un nivell de vida adequat”?
- b. Quines contradiccions existeixen entre la realitat de la crisi actual i l'article 23 de la DUDH?
- c. En què consisteix la protecció social?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 1. CONCEPCIÓ GLOBAL DE LA JUSTÍCIA: DUDH I CIUTADANIA COSMOPOLITA

1. Sumàries: procés judicial instantani; relator: narrador, ponent.
2. Derogació de la Llei d'Amnistia de 1977 perquè es puguin investigar totes les violacions de drets humans comeses.
Revisar la Llei de Seguretat Ciutadana.
Resoldre el tema de les “devolucions en calenta”.
3. L'expulsió immediata dels immigrants en el moment en què intenten creuar i sense aplicar-los les proteccions de la legislació d'estrangeria.
4. Perdó per llei o decret de delictes, particularment polítics. Causa d'extinció de la responsabilitat penal. Aplicada pel govern.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 7

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Text informatiu d'aplicació personal.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què significa: Tots els pobles tenen el dret de lliure determinació?
- b. Què significa “no tindre papers”?
- c. En què consisteix un “tractament humà”?

UNITAT 8

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Es fomenta la defensa dels drets humans en el teu centre?
- b. Quines obligacions comporta tindre drets a la salut?
- c. Quines obligacions comporta tindre drets a l'educació?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 1. CONCEPCIÓ GLOBAL DE LA JUSTÍCIA: DUDH I CIUTADANIA COSMOPOLITA

1. Revertir: tornar, retornar, reintegrar-se, restituir-se, restablir-se.
Involucrar: implicar, comprometre.
Precaris: insegur, escàs, inestable.
Prioritats: antelació, preferència, primacia, preponderància, superioritat.
2. "Prendre mesures multidimensionals (fiscalitat sostenible i sistemes fiscals, renda, serveis socials, habitatge, etc.)". Cobrar impostos de manera adequada i justa. Oferir serveis bàsics als ciutadans.
3. Interaccions: arrel o lexema: acció, prefix inter-, sufix -n.
Multidimensionals: arrel o lexema, dimensió-, prefix inter- sufix -als.
Inestables: arrel o lexema estable, prefix, in-, sufix -s.
4. 875.916.483,85 euros (canvi segons: 1 euro=1,141 dòlars). 8.759.164.830,85 euros.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 10

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Per a evitar que els avanços científics i tecnològics perjudiquen a l'ésser humà, i no lesionen els seus drets fonamentals.

4. L'ús abusiu dels avanços i assoliments científics. Ha de resoldre els problemes de responsabilitat, interessos i respecte a la dignitat humana.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quins problemes ètics pot plantejar la clonació de persones?
- b. En què consisteix la teràpia regenerativa?
- c. Què és una "guerra o discussió ètica" entre científics?

UNITAT 11

- 1. Resposta lliure.
- 2. Resposta lliure.

UNITAT 12

- 1. Resposta lliure.
- 2. Text informatiu d'aplicació personal.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 2. ELS VALORS ÈTICS I LA SEUA RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

- 1. **Atributs:** qualitats d'un ésser.
Reivindicació: reclamació del que li pertany a un.
Rang: classe o categoria professional o social d'algú.
Querella: discòrdia, baralla.
Ardit: artífici, astúcia.
- 2. Quins són les diferències genètiques entre l'ésser humà i el ximpanzé? Què és un ardit jurídic? Què significa tindre una personalitat jurídica?
- 3. Arguments, drets humans, demandes, defensa, jurídica, advocats, jutges, admissió de la querella, Cort d'Apel·lacions, llei, judici, proposició no de llei.
- 4. Resposta lliure.
- 5. Establir un codi ètic. Defensa de la vida humana, reduir el dolor, fomentar el benestar...
- 6. Resposta lliure.
- 7. Resposta lliure.
- 8. Resposta lliure.

UNITAT 13

1. Respectar als altres. Censurar la conducta d'assetjament. Denunciar l'assetjament, etc.
2. Resposta lliure.
3. Text informatiu d'aplicació personal.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. És el ciberbullying un acte de covardia? Per què?
- b. Quin seria la vostra actuació en saber que un amic és assetjat?
- c. I quin seria la vostra reacció en saber que un amic és assetjador?

UNITAT 14

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 15

1. **Criteri:** Que siga concret l'exemple proposat en cada punt del document.
2. Text informatiu d'aplicació personal.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Com definiríes l'ecologia?
- b. Què pot ocórrer si no es respecta el medi ambient?
- c. Com creeu que seran els rius, els mars i els boscos dins de 25 anys?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 2. ELS VALORS ÈTICS I LA SEUA RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

1. **Frenètica:** exaltada, agitada; **espectre:** fantasma, esperit, visió.
2. Resposta lliure.
3. Robots, cartell, equip, maligne.
4. La perversitat d'infectar a servidors i equips i crear una xarxa d'ordinadors captius, les trucades "bot-nets".
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 16

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Perquè s'ha de preservar la vida humana. S'han de respectar la dignitat de l'ésser humà. Si no fóra així es produiria una deshumanització i pèrdua de valors.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Creeu que els governs dels estats econòmicament més forts ajuden suficientment a la lluita contra l'èbola?
- b. S'aconseguirà prompte una vacuna contra l'èbola? Podrà la ciència aconseguir-ho? Per què?
- c. Què són els assajos clínics?

UNITAT 17

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 18

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què significa el terme "sostenibilitat"?
- b. Què és la roba ecològica?
- c. Quina és la vostra opinió sobre l'explotació laboral?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 2. ELS VALORS ÈTICS I LA SEUA RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

1. Tuguris: barraques, cabanyes, cofurnes.
Ratificar: corroborar, revalidar, conformar, convalidar, aprovar, legalitzar, avalar, certificar.
Exempció: dispensa, exculpació, descàrrec, permís, prerrogativa, privilegi.
2. Informe sobre el grau de desenvolupament dels objectius proposats per al mil·lenni en la millora de la qualitat de vida i en els problemes de contaminació del medi ambient. També els problemes no resolts encara.
3. "Un terç dels residents urbans de les regions en desenvolupament viu encara en tuguris".
SUBJECTE: Un terç dels residents urbans de les regions en desenvolupament.
PREDICAT: viu encara en tuguris.
NUCLI DEL SUBJECTE: residents urbans.

COMPLEMENT (quantitat): Un terç.

COMPLEMENT (lloc): de les regions en desenvolupament.

TIPUS DE PREDICAT: Verbal.

COMPLEMENT CIRCUMSTANCIAL (temps): encara.

COMPLEMENT CIRCUMSTANCIAL (lloc): en tuguris.

4. Millora en les condicions de vida i reducció de la contaminació ambiental.
5. Utilitzar productes no contaminants. Tirar les restes als contenidors adequats. Mantindre net l'espai en el qual vivim, etc.
6. Els mateixos comportaments cívics de la pregunta anterior.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

8.2. SOLUCIONARI DEL QUADERN D'ACTIVITATS

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. El conjunt de normes ètiques i jurídiques que estableixen l'existència dels drets naturals de l'home, els quals estan basats en la seua naturalesa humana. Pel simple fet de la condició humana.
2. Actuar adequadament per a viure en llibertat, respecte i responsabilitat, sense fer mal ningú, cercant el bé.
3. Reflexionar sobre la moral. És a dir, per què està bé o per què està malament un comportament?
4. Quan garanteixen les relacions interpersonals establides entre els membres de la societat, i es guien per criteris de justícia, de respecte, de solidaritat i d'igualtat. És injusta quan no respecta els drets humans.
5. Resposta lliure.
6. El conjunt de lleis i normes que regulen la convivència. El dret arreplega l'exigència dels ciutadans a satisfer les seues necessitats legals per part de les autoritats, els quals han de donar reposada segons les lleis establides.
7. a) El conjunt de normes establides en les lleis. Conjunt de lleis.
b) Perquè existisca legitimitat, les lleis han d'acceptar que totes les persones tenim la mateixa dignitat i llibertat, així com la igualtat d'oportunitats, la distribució equitativa dels recursos, la protecció del medi ambient i la defensa dels Drets Humans Universals.
8. Resposta lliure.
9. El dret a la vida digna sense distinció alguna de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de qualsevol altra índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició, a la llibertat i a la propietat. Els mateixos.

UNITAT 2

1. Resposta lliure.
2. La pau i la seguretat, el canvi climàtic, el desenvolupament sostenible, els drets humans, el desarmament, el terrorisme, les emergències humanitària i de salut, la igualtat de gènere, la governabilitat, la producció d'aliments...
3. Resposta lliure.
4. La preservació del planeta, la superpoblació, les malalties, les guerres, la distribució dels recursos, el canvi climàtic...
5. És l'òrgan encarregat d'identificar i prendre les iniciatives de pacificació quan es produeixen amenaces per a la pau, com les agressions o conflictes bèl·lics. Tracta d'aportar solucions pacífiques entre les parts involucrades, proposant i desenvolupant actuacions concretes com a interposició de forces armades, imposar sancions o autoritzar l'ús de la força per a mantindre o restablir la seguretat internacional. El Consell de Seguretat té com a objectiu crear condicions sota les quals puguin mantindre's la justícia i el respecte a les obligacions emanades dels tractats i d'altres fonts del dret internacional.
6. Resposta lliure.

UNITAT 3

1. Totes les persones tenim les mateixes necessitats bàsiques i han de ser ateses degudament per a garantir una vida digna. Totes les persones necessiten tindre seguretat, llibertat i autonomia. Per a això és necessari que prevalguen la justícia i la solidaritat, que són valors ètics que expliquen una convivència satisfactòria i una vida adequada. Els drets humans serveixen per a aconseguir que aquests valors es facen realitat.
2. A l'Estat.
3. La globalització econòmica i l'estructura social del món.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure. Interessos econòmics, abús de poder.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure. Amb respecte a les diferents opcions i llibertats personals. Amb tolerància.
8. Text informatiu d'aplicació personal.

UNITAT 4

1. Resposta lliure.
2. Situacions d'acolliment de refugiats. Atenció a les víctimes de catàstrofes. Associacions de defensa del consumidor. Associacions de defensa dels drets a l'habitatge, la sanitat, l'educació, etc.
3. Exigir una educació de qualitat. Estudiar i responsabilitzar-se com a estudiant. Complir les normes de convivència escolar. Aprendre.
4. L'educació ha de tindre en compte, no solament els coneixements o continguts de les assignatures que hem d'aprendre, sinó també, aspectes del comportament, de la personalitat, de l'autoestima, del benestar, de la cultura, de l'espiritualitat, etc.
5. Com a estudiant: Defensar a companys als quals se'ls assetja, se'ls humilia o se'ls infringeix algun dany físic o psicològic.
En l'escola, les normes de convivència garanteixen la defensa dels drets de tots els estudiants i membres de la comunitat educativa.
L'Estat ha de garantir la correcta aplicació de les lleis i el seu compliment. Ha de garantir el respecte als drets humans de tots els seus ciutadans.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure. Tots els drets humans.
8. Organització No Governamental. No tenen ànim de lucre, tenen caràcter benèfic, social, estan dirigides a l'ajuda i a la defensa dels DH.

UNITAT 5

1. Una compilació de les normes i regles que determinen el comportament ideal o més apropiat per a les persones.
2. Els valors en els quals se sustenta aquesta declaració són: la justícia, la igualtat, la dignitat, el respecte i la integritat personal.

La protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals constitueixen una qüestió essencialment internacional en la DUDH i com a codi ètic universal es fonamenta en el reconeixement de l'ésser humà com persona posseïdora d'uns drets universals inalienables i innats, tal com s'expressa en el seu preàmbul.

3. El legal es refereix a “el que està permès, o regulat per les lleis” i l'ètic a “el que s'ha de fer, o el que és correcte fer”. En ocasions l'establert pel legal (les lleis) no es correspon amb el que és correcte fer (ètic).
4. Són inviolables (ningú els ha de violar) són inalienables (propis d'individu), són universals (afecten a totes les persones sense excepció), són imprescriptibles (indefinites en el temps) i són també indivisibles i interdependents (no es poden dividir o separar de l'individu).
5. Per interessos de tipus econòmics, territorials, culturals, de poder... que han violat els drets humans fins a extrems terribles com a matances, l'holocaust, desaparicions, fams, èxodes...
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 6

1. Resposta lliure.
2. De tercera generació o una altra nova classificació.
3. L'ideal comú pel qual tots els pobles i nacions han d'esforçar-se, a fi que tant els individus com les institucions, inspirant-se constantment en ella, promoguen, mitjançant l'ensenyament i l'educació, el respecte a aquests drets i llibertats, i asseguruen, per mesures progressives de caràcter nacional i internacional, el seu reconeixement i aplicació universals i efectius, tant entre els pobles dels Estats Membres com entre els de els territoris col·locats sota la seua jurisdicció.
4. Resposta lliure.
5.
 - Comportar-se fraternalment els uns amb els altres. (Ajudar-se).
 - No s'ha de donar un tracte inhumà o degradant. (Respectar-se).
 - No s'han de produir ingerències arbitràries en la vida privada d'una persona, ni de la família. (Respectar la intimitat).
 - Ningú ha d'atacar a l'honra o a la reputació d'una persona. (Respectar la dignitat dels altres).
 - Ningú serà privat arbitràriament de la seua propietat. (No robar).
6. Tindre dignitat. Una persona és mereixedora de la seua dignitat com a ésser humà.
 - Ser una persona digna. El seu comportament és digne, adequat, just...
 - Ser una persona indigna. El seu comportament és indesitjable, inadequat.
 - Perdre la dignitat. Perdre el respecte que se li deu, comportar-se de manera inadequada i sense respecte o defensa als seus propis drets.

UNITAT 7

1. – Dret a tindre garantida la integritat física (dret a la vida) i moral (dret a l'honor).
 - Dret a la llibertat i a la seguretat de la persona, inclòs el dret a un judici just.
 - Dret a tindre seguretat en el carrer, en els domicilis, en les comunicacions i en qualsevol part de l'Estat.

- Dret a no ser discriminat per cap condició personal o social.
 - Dret a tindre les pròpies creences religioses o d'un altre tipus.
 - Dret a la llibertat de pensament, de circulació, de residència...
 - Dret a la intimitat i respecte de la residència.
 - Dret a la inviolabilitat de la llar i de la correspondència.
 - Dret a la llibertat de premsa.
2. • El dret de vot. Els ciutadans trien als qui han d'ocupar determinats càrrecs públics. Les persones majors de 18 anys en el nostre país poden exercir el vot.
 - Les eleccions es realitzen per sufragi universal i per vot secret que garanteix la lliure expressió de la voluntat dels electors.
 - El dret a ser triat (electe). Els ciutadans es poden postular per a ser triats amb la finalitat d'ocupar un càrrec públic.
 - El dret a associar-se i a reunir-se amb finalitats polítiques.
 - El dret a accedir, en condicions d'igualtat, a les funcions públiques del seu país.
 3. En un tractat internacional anomenat Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 16 de desembre de 1966, entrant en vigor el 25 de març de 1976.
 4. Els drets polítics es dirigeixen als ciutadans per a possibilitar-los participar en l'expressió de la sobirania nacional, a través de les eleccions i l'adhesió o filiació als partits polítics.
Tots aquests drets no poden ser concedits a tots els ciutadans, sinó que han de complir uns requisits o condicions per a poder participar en la vida política del país, com, per exemple, ser major d'edat, tindre la nacionalitat, etc.
 5. En la falta de voluntat o d'habilitat per a tolerar el punt de vista dels altres, les diferències, la diversitat i les peculiaritats de les persones.
 6. És la voluntat o d'habilitat per a tolerar el punt de vista dels altres, les diferències, la diversitat i les peculiaritats de les persones.
 7. Resposta lliure.
 8. Resposta lliure.
 9. Resposta lliure.

UNITAT 8

1. Exempt de càstig.
2. Crisi de refugiats sirians a Europa.
3. En el dret a la vida, a l'alimentació, a la sanitat, l'accés a l'aigua, a l'educació, a la llibertat de circulació i a la no discriminació de cap tipus.
4. A les Administracions, govern, sistema judicial, entitats de mediació, tribunals... També els ciutadans som responsables de mantindre bones relacions interpersonals amb les persones amb els qui vivim o ens relacionem per motius diversos: educació, sanitat, esport, societat en general, etc.
5. Les activitats desenvolupades per aquestes ONG i institucions defensores dels Drets humans són molt variades, de tipus social o humanitari, econòmiques, culturals, administratiu-legals, ecològiques, etc.
Algunes d'elles són:
 - Defensa legal de les víctimes.

- Acompanyament i assessorament.
 - Recerca sobre violacions dels drets.
 - Proposta de lleis i convenis.
 - Denúncies de l'actitud passiva de determinats governs que no respecten els DH.
 - Pressió política i campanyes d'educació i promoció dels drets.
 - Accions dirigides a aconseguir la transformació democràtica per a gestionar millor la convivència i els assumptes públics.
6. • Insta a tots els Estats al fet que promoguen i donen ple efecte a la Declaració sobre el dret i el deure dels individus, els grups i les institucions de promoure i protegir els drets humans i les llibertats fonamentals universalment reconeguts.
- Exhorta a tots els Estats al fet que adopten totes les mesures necessàries per a protegir als defensors dels drets humans.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. El genocidi és un delictes internacional que comprén «qualsevol dels actes perpetrats amb la intenció de destruir, total o parcialment, a un grup nacional, ètnic, racial o religiós com a tal» aquests actes comprenen la «matança i lesió greu a la integritat física o mental dels membres del grup, submissió intencional del grup a condicions d'existència que hagen d'implicar la seua destrucció física, total o parcial, mesures destinades a impedir naixements en el si del grup, trasllat per la força de xiquets del grup a un altre grup. (Wikipèdia).
- L'etnòcid és la destrucció de la cultura d'un poble. (Wikipèdia).
4. Reconeixement internacional dels drets humans, defensa dels xiquets, parar els abusos dels drets humans, assegurar la igualtat de drets econòmics, socials, educatius i polítics i eliminar l'odi racial i la discriminació racial.
5. Resposta lliure.

UNITAT 10

1. Desenvolupament i el progrés de la vida material. Els avanços científics i tecnològics s'han convertit en l'actualitat en poderosos ressorts d'influència en les relacions entre els estats, i aquest desenvolupament accelerat de les tecnologies està produint efectes positius, però també està agreujant les desigualtats entre els pobles.
2. Els assoliments vertiginosos de la ciència i la tecnologia poden generar temors i riscos per a l'ésser humà.
- Els perills se'n deriven de la naturalesa i ús del coneixement obtingut i de l'aplicació dels productes tecnològics, els quals poden atemptar o repercutir negativament sobre la salut humana i sobre el medi ambient, plantejant amb això, incerteses en l'àmbit científic, social, econòmic i ètic. Els nous

coneixements i els nous productes tecnològics ens han de fer reflexionar sobre les conseqüències que poden tindre sobre la naturalesa i la societat, ja que poden tindre efectes positius, en uns casos, i negatius en uns altres.

3. Fer un ús indegut de tanta informació i recursos que manipulen la realitat en funció d'interessos econòmics, culturals, religiosos, socials o polítics, i pogueren constituir una amenaça als principis i valors ètics de l'ésser humà.
4. Resposta lliure.
5. Les obligacions morals exigeixen en totes circumstàncies la nostra lleialtat. Per exemple, sempre s'ha de dir la veritat.
Les obligacions tècniques ho són quan s'han de fer en determinades circumstàncies, solament si es compleixen unes condicions.
6. Resposta lliure.
7. La ciència ha d'estar al servei del bé comú i no a l'inrevés.
Justificar davant la societat la moralitat dels seus objectius i prioritats.
Millorar les condicions de vida o el benestar de la població.
Una gestió eficaç dels esforços, de les inversions econòmiques, dels temps de dedicació.
Respecte a la dignitat de l'ésser humà.
No han de promoure's recerques que atempten contra la salut o la dignitat de l'ésser humà.
8. Una companyia de telefonia ofereix 100 megues d'Internet quan en realitat solament li arribaran a l'usuari menys de la meitat. No ètic.
Gravar la conversa d'uns companys. No ètic.
Dedicar inversió econòmica a trobar tractaments eficaços per al virus de l'èbola. Ètic.
Desplaçar la mà d'obra humana per l'automatització robòtica i informàtica. No ètic.
Controlar l'assistència a classe dels alumnes mitjançant recursos informàtics. Ètic.
Invertir diners en la compra d'armament bèl·lic. No ètic.
Investigar solament sobre la curació de les malalties més habituals, i dedicar menor esforç econòmic a la recerca de les anomenades "malalties rares". No ètic.
9. Resposta lliure.
10. Resposta lliure.

UNITAT 11

1. Resposta lliure.
2. S'anomenen nodes a les persones que són capaces d'accedir a la informació més significativa i difondre-la entre els seus seguidors. La característica principal d'aquests nodes és el seu elevat nivell de connectivitat, per la qual cosa són capaces de transmetre un elevat volum d'informació a través de les eines digitals.
3. Transvasament i intercanvi de continguts en la xarxa.
4. Una persona menor d'edat no hauria de mai proporcionar dades a persones desconegudes relatius al seu domicili, telèfon, centre educatiu i altres dades personals.
L'existència de webs considerades perilloses, immorals i no ètiques és cada vegada més elevada. Amb la navegació per Internet s'accedeix a pàgines el contingut de les quals és inadequat com és la pornografia, la violència, la promoció de conductes no saludables (anorèxia, bulímia, consum de drogues, rols violents, etc.), el racisme, el terrorisme... La visualització d'aquests continguts produeix

un efecte en els principis i valors ètics que denigren la dignitat personal i indueix a comportaments moral i èticament inadequats.

5. Resposta lliure.
6. Enganyar a persones mitjançant el correu electrònic en el qual se li sol·licita a l'usuari que preme un enllaç per a validar les seues claus de dades bancàries a causa d'un motiu (necessitat o urgència) fals.
7. Resposta lliure.
8. Sí, perquè afecta a les persones, independentment de l'escenari real o virtual.
9. Resposta lliure.

UNITAT 12

1. Fomentar la Recerca i Desenvolupament (R+D).
2. La nomofòbia és la por irracional a eixir de casa sense el telèfon mòbil.
3. Que puguin perjudicar els drets de l'ésser humà. Que no siguin ètics. Que atempten contra la dignitat humana.
4. Pot estar influïda per interessos econòmics. Per exemple, investigar solament sobre fàrmacs que guarisquen malalties més comunes i oblidar o restringir la recerca de fàrmacs per a malalties rares. Assignar excessius recursos econòmics a àrees de recerca que no guarden relació amb la satisfacció de les necessitats bàsiques de l'ésser humà.
5. Respectar la dignitat humana i les necessitats bàsiques de tots. Respectar la vida humana. Fomentar la qualitat de vida.
6. Text informatiu d'aplicació personal.

UNITAT 13

1. Utilització extensiva i intensiva de les xarxes socials, Internet, l'ordinador, el telèfon mòbil i la gran quantitat de gadgets existents.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Avantatges:
 - Velocitat en les comunicacions.
 - Foment de la creativitat.
 - Avanços tecnològics.
 - Emprar el correu electrònic per a enviar i rebre missatges, obtenir notícies instantànies en els periòdics digitals, descarregar arxius, participar en fòrums...
 - Etc.Inconvenients:
 - Revisió compulsiva del correu electrònic o missatgeria.
 - Excessiu nombre d'hores dedicat als jocs en línia.
 - Deixar de costat o oblidar les relacions socials reals amb amics i companys.
 - Aïllament i deterioració en les relacions familiars.
 - Descuit o incompliment de responsabilitats personals, escolars i familiars.

- Mostrar una actitud “a la defensiva” en l’ús del mòbil.
 - Inquietud, impaciència i irritabilitat, especialment quan no es pot tindre accés als mitjans digitals.
 - Abandó d’altres activitats gratificants més “naturals”.
5. Resposta lliure.
 6. Els expressats en la pregunta 4 (Inconvenients).
 7. Resposta lliure.
 8. Resposta lliure.
 - Altres activitats lúdiques, contactes socials presencials sense l’ús concurrent del mòbil.
 - Establir una hora a partir de la qual obligatòriament et “desenganxes” d’Internet, del mòbil o del videojoc.
 - Menjar, sopar... sense necessitat d’utilitzar el smartphone. No estar permanentment pendent del dispositiu.

UNITAT 14

1. Trobar coneixement que permeta millorar l’estat actual sobre les àrees en les quals s’ha d’avançar per a solucionar problemes, facilitar la salut dels ciutadans, desenvolupar tecnologies o recursos que, en definitiva, millori la qualitat de vida de totes les persones.
2. Resposta lliure.
3. Perquè la recerca siga ètica ha de complir, a més de la necessària validesa científica, uns principis vàlids per a qualsevol modalitat o àrea de la ciència en la qual participen directa o indirectament persones, a les quals els han de ser respectats els seus drets a la dignitat i a la llibertat.
4. Es poden vulnerar els drets humans i provocar danys irreparables en la vida de les persones.
5. La recerca mèdica està subjecta a normes ètiques que serveixen per a promoure i assegurar el respecte a tots els éssers humans i per a protegir la seua salut i els seus drets individuals.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 15

1. A la deterioració del medi ambient, a la destrucció de la capa d’ozó, a la desertització, a la contaminació, al canvi climàtic...
2. Resposta lliure.
3. Tota acció humana per xicoteta que siga influeix en la conservació del nostre planeta. Un conjunt d’accions inadequades en la cura de l’entorn provoca deterioracions ambientals.
4. Per part dels serveis públics el seu manteniment. Per part dels ciutadans la seua cura i ús adequat.
5. Resposta lliure.
6. Text informatiu d’aplicació personal.
7. Arreplegar els desaprofitaments i dipositar-los en contenidors, no fer foc en llocs perillosos, cuidar les instal·lacions, etc.

UNITAT 16

1. La recerca en cèl·lules mare és un repte per als científics, especialment en l'àrea de la medicina i la biotecnologia, i els seus avanços es perceben amb esperança i entusiasme per la rapidesa amb la qual es produeixen nous assoliments. No obstant això, i malgrat els beneficis que poden aportar a la humanitat les cèl·lules mare, aquesta aplicació al tractament de malalties suscita una controvèrsia ètica, religiosa i legal que ha de ser resolta.
2. Resposta lliure.
3. Aparició de trets o característiques negatives.
L'eugenèsia s'ha utilitzat malèvolament com a justificació immoral de diverses formes de discriminació i de violació dels drets humans promogudes per règims polítics, produint-se esterilitzacions, assassinats i genocidis sobre races o grups humans considerats com a éssers inferiors per posseir unes determinades característiques.
4. Existeixen postures que defensen la utilització de la genètica per a evitar l'aparició de trets o característiques negatives (eugenèsia negativa) que tenen un origen genètic. D'altra banda, existeixen postures que jutgen no ètic els procediments emprats per a aconseguir la millora (eugenèsia positiva) de característiques humanes perquè atempta contra els drets humans i la dignitat personal.
5. Guarir malalties cròniques com el càncer, la diabetis i altres trastorns mentals que tenen una base genètica.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure.

UNITAT 17

1. La modificació notable del mitjà urbà i el mitjà natural, produint efectes en la naturalesa tals com el canvi climàtic, el forat en la capa d'ozó de la nostra atmosfera terrestre i la pèrdua gradual de la diversitat biològica.
2. Resposta lliure.
3. El desenvolupament sostenible és aquell que satisfà les necessitats de l'ésser humà en el present sense comprometre les necessitats de les futures generacions.
4. Canvis climàtics deguts a l'excés de CO₂ en l'atmosfera en l'emissió de les indústries. Quan s'empren abusivament energies no renovables es produeix l'esgotament dels recursos. Quan no s'apliquen plans de desenvolupament en àrees necessitades es pot produir escassetat alimentària. Quan no es planifica adequadament el desenvolupament urbanístic es poden produir una reducció en la qualitat dels serveis bàsics (salut, educació, infraestructures...). Quan es realitza una pesca abusiva poden extingir-se les espècies. Quan es fa un consum elevat de petroli les reserves minven i redueixen la seua disponibilitat i augmenten els gasos d'efecte hivernacle.
5. L'ambient o espai vital que ocupa una població biològica que reuneix unes condicions adequades per al desenvolupament de l'espècie.
Quan un hàbitat natural és modificat ja no reuneix les condicions inicials que permeten la vida i el desenvolupament adequat dels éssers vius que l'ocupen. Com a conseqüència d'això, aquests éssers (plantes i animals) són destruïts o emigren a altres hàbitats o contextos on tracten d'adaptar-se. La

destrucció o deterioració d'un hàbitat provoca una reducció en la biodiversitat.

6. Resposta lliure.

7. Resposta lliure.

UNITAT 18

1. Reducció de la capa d'ozó (problemes respiratoris, càncer de pell—falta de protecció davant els rajos solars). Abocadors incontrolats (insalubritat, brutícia, deterioració de la qualitat de les aigües i de l'aire). Contaminació urbana elevada (problemes respiratoris).

2. Utilització de vehicles elèctrics, reduir l'emissió de gasos a l'atmosfera, restriccions en el trànsit rodat de vehicles contaminants...

3. Resposta lliure.

4. Resposta lliure.

5. Text informatiu d'aplicació personal.

6. Les referides en la pregunta núm. 2.

7. Resposta lliure. Consum responsable, reciclant materials, utilitzant productes no tòxics, reduint el consum d'electricitat, arreplegar els excrements de la mascota, etc.

9. RECURSOS WEB

Es poden realitzar tasques complementàries o d'ampliació a través dels recursos que ofereix Internet. La següent és una llista de webs que poden ser d'utilitat, especialment per a realitzar tasques de Webquest i també ofereixen altres recursos didàctics com pel·lícules i activitats multidisciplinàries.

- <http://platea.pntic.mec.es/~erodri1/EJEMPLO2.htm>
- <http://ef1esompt.blogspot.com.es/2011/02/trabajo-2-evaluacion-1-eso-webquest.html>
- <http://www.webquest.es/wq/educacion-secundaria-obligatoria-eso/valores-morales>
- <http://rincones.educarex.es/humanidades/index.php/es/teorias-eticas-los-derechos-humanos/unidades/287-teorias-eticas-eso>
- http://www.phpwebquest.org/wq/discriminacion_positiva/proceso.htm
- <http://www.xtec.cat/~cescude/Z9WQ01%20Inici.htm>
- http://www.aldeasinfantiles.es/Educa/Pages/default.aspx?et_cid=2&et_lid=4&et_sub=valores%20%C3%A9ticos
- http://weib.caib.es/Recursos/drets_humans_webquest/WQ/GuiaDidacticaDretsHumans.htm
- http://www.didacta21.com/documentos/revista/Septiembre09_Aguilar_Amat_Fernandez_Margarita2.pdf
- <http://www.unaescuelasolidaria.es/Una%20escuela%20solidaria/recursosdidacticos.html>
- <http://www.uhu.es/cine.educacion/guiascine/Oguiacine1valoresprofesor.htm>

ANNEX

LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

VERSIÓ RESUMIDA

1. Totes les persones naixem lliures i iguals. Totes tenim les nostres pròpies creences i idees. Totes hem de rebre el mateix tracte.
2. Aquests drets ens pertanyen a totes les persones, per diferents que siguem.
3. Totes les persones tenim dret a la vida, i a viure en llibertat i en condicions de seguretat.
4. Ningú té dret a sotmetre'ns a esclavitud. Tampoc tenim dret a esclavitzar a altres persones.
5. Ningú té dret a infligir-nos dany, a torturar-nos ni a tractar-nos cruelment.
6. Totes les persones tenim dret a rebre protecció de la llei.
7. La llei és igual per a totes les persones. Ha de dispensar a tots un tracte just.
8. Totes les persones podem sol·licitar la protecció de la llei si no hem rebut un tracte just.
9. Ningú té dret a portar-nos a presó sense justificació, a mantenir-nos reclosos ni a sotmetre'ns a des-
terrament.
10. Si ens porten davant un tribunal, el procés ha de ser públic. Els qui ens enjudicien no han de permetre
que ningú els diga el que han de fer.
11. Ningú pot ser acusat d'haver fet alguna cosa que no puga provar-se. Quan algú diga que la nostra
conducta ha sigut indeguda, tenim dret a demostrar que no és veritat.
12. Ningú ha de pretendre danyar la nostra reputació. Ningú té dret de vindre a la nostra casa, obrir les
nostres cartes ni molestar-nos, a nosaltres o a la nostra família, sense una justificació.
13. Totes les persones tenim dret a circular lliurement en el nostre país i a viatjar a l'estranger en les
mateixes condicions.
14. Si temem ser objecte de maltractament en el nostre propi país, tenim dret a fugir a un altre per mo-
tiu de seguretat.
15. Totes les persones tenim dret a pertànyer a un país.
16. Tota persona adulta té dret a casar-se i formar una família si ho desitja. Els homes i les dones gau-
deixen dels mateixos drets quan estan casats i quan estan separats.
17. Totes les persones tenim dret a tindre coses i a compartir-les amb uns altres. Ningú ha de privar-nos
d'elles sense justificació.
18. Totes les persones tenim dret a creure en el que vulguem, a tindre una religió, o a canviar-la si ho
desitgem.
19. Totes les persones tenim dret a prendre les nostres pròpies decisions, a pensar com vulguem, a dir el
que pensem, i a compartir les nostres idees amb altres persones.
20. Totes les persones tenim dret a reunir-nos amb els nostres amics i treballar junts pacíficament en la
defensa dels nostres drets. Ningú pot obligar-nos a unir-nos a un grup si no ho desitgem.
21. Totes les persones tenim dret a prendre part en el govern del nostre país. Tota persona adulta ha de
poder votar per a triar als seus líders.
22. Totes les persones tenim dret a una llar, a tindre diners suficients per a viure i a comptar amb assis-
tència mèdica si estem malalts. Gaudir de les arts i l'esport ha de ser patrimoni de totes les persones.
23. Tota persona adulta té dret a tenir una ocupació, a obtenir a canvi un sou just i a formar part d'un
sindicat.
24. Totes les persones tenim dret al temps lliure i al descans.

- 25.** Totes les persones tenim dret a disposar d'aliments i roba suficients, a un habitatge i a assistència mèdica. Les mares, els xiquets i les xiquetes, les persones d'edat avançada, les que no tenen ocupació i les que tenen una discapacitat tenen dret a atencions especials.
- 26.** Totes les persones tenim dret a l'educació i a completar el cicle d'ensenyament primari, que ha de ser gratuïta. Hem de poder desenvolupar una carrera, o usar tot el potencial de les nostres habilitats.
- 27.** Totes les persones tenim dret a triar el nostre propi estil de vida, i a gaudir dels beneficis del progrés científic i l'aprenentatge.
- 28.** Ha d'existir un ordre social que permeti a totes les persones gaudir de drets i llibertats tant en el nostre propi país com en la resta del món.
- 29.** Tenim deures respecte a les altres persones, i hem de protegir els seus drets i llibertats.
- 30.** Ningú pot privar-nos d'aquests drets i llibertats.

Aquesta versió resumida de la Declaració Universal de Drets Humans ha sigut redactada per Amnistia Internacional Regne Unit. La versió completa de la Declaració pot consultar-se en www.un.org/es/documents/

